

RP 117/2026 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av statstjänstemannalagen och 50 § i säkerhetsutredningslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att statstjänstemannalagen och säkerhetsutredningslagen ändras.

Enligt förslaget fogas till statstjänstemannalagen en förtydligande bestämmelse som gäller den oförvitlighet som krävs av en tjänsteman under anställningsförhållandet samt tjänstemannens förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också annars tillförlitligt sätt. För att säkerställa vad som nämns ovan föreslås det att till lagen fogas en möjlighet för det ämbetsverk som är arbetsgivare att ansöka om säkerhetsutredning av person i alla situationer som säkerhetsutredningslagen möjliggör, under hela den tid som personens anställningsförhållande varar, om uppgifterna i anställningsförhållandet kräver det. Genom de föreslagna ändringarna tillgodoses ämbetsverkens och samtidigt också rättskipningsmyndigheternas och laglighetsövervakningens behov att kunna bedöma frågan mot en tydlig författningsbakgrund. I statstjänstemannalagen föreslås också andra ändringar som helheten och författningarnas aktualitet förutsätter. Det föreslås att till statstjänstemannalagens bestämmelse om krav på medborgarskap fogas vissa tjänstemän vid arbets- och näringsministeriet och vid ämbetsverk inom dess förvaltningsområde. Dessutom föreslås det att säkerhetsutredningslagen ändras så, att statliga ämbetsverk och vissa andra organisationer inom den offentliga förvaltningen ska ha samma ställning som exempelvis ministerierna när det gäller uppgifter som fås ur registret över säkerhetsutredningar.

Syftet med propositionen är att främja personalsäkerheten vid statens ämbetsverk.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2027.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	5
2.1 Statstjänstemannalagen och förvaltningsgrensspecifik lagstiftning	5
2.2 Säkerhetsutredningslagen	7
2.3 Lagen om domstolars skyldighet att informera om vissa avgöranden	11
2.4 Bemyndiganden att utfärda förordning.....	11
2.5 Antalet säkerhetsutredningar	12
2.6 Registret över säkerhetsutredningar	12
2.7 Domstolspraxis	14
3 Syfte.....	14
4 Förslagen och deras konsekvenser	15
4.1 De viktigaste förslagen	15
4.1.1 Statstjänstemannalagen.....	15
4.1.2 Säkerhetsutredningslagen	16
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	16
4.2.1 Nationalekonomiska konsekvenser och övriga ekonomiska konsekvenser	17
4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	18
4.2.3 Konsekvenser för statens personal.....	19
4.2.4 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna	20
4.2.5 Konsekvenser för informationshanteringen.....	21
5 Alternativa handlingsvägar.....	22
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	22
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	22
6 Remissvar	27
7 Specialmotivering.....	31
7.1 Statstjänstemannalagen.....	31
7.2 Säkerhetsutredningslagen	36
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	37
9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelse.....	37
10 Förhållande till andra propositioner	37
10.1 Samband med andra propositioner	37
10.2 Förhållandet till budgetpropositionen.....	37
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	37
11.1 Utgångspunkter.....	37
11.2 Säkerställande av tjänstemäns oförvitlighet och tillförlitlighet under anställningsförhållandet	38
11.3 Skyddet för privatlivet	40
11.4 Rättsskydd.....	41
11.5 Krav på medborgarskap.....	42
LAGFÖRSLAG.....	43
Lag om ändring av statstjänstemannalagen	43

Lag om ändring av 50 § i säkerhetsutredningslagen	44
BILAGA.....	46
PARALLELLTEXTER.....	46
Lag om ändring av statstjänstemannalagen	46
Lag om ändring av 50 § i säkerhetsutredningslagen	48

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Enligt de uppgifter som finansministeriet fått och samlat in från ämbetsverken har förändringarna i omvärlden och säkerhetsmiljön under de senaste åren lett till ett växande behov av att utöver genom den kontroll som görs före utnämningen också under anställningsförhållandet säkerställa att tjänstemannen uppvisar den oförvitlighet som krävs för att tjänsten, tjänsteförhållandet eller de uppgifter som hör till förordnandet ska kunna skötas på behörigt sätt, att tjänstemannen inte har bindningar som äventyrar en behörig skötsel av dessa och att tjänstemannen också i övrigt har förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också annars tillförlitlig sätt. Behovet bottnar i sådana situationer till följd av förändringarna i omvärlden och säkerhetsmiljön som man inte tidigare kunnat förutse i statstjänstemannalagen. Vid en del av statens ämbetsverk kräver uppgifterna en giltig säkerhetsutredning för hela den tid då uppgifterna handhas, och därför har ämbetsverken när förutsättningarna enligt säkerhetsutredningslagen uppfylls enligt egen prövning ansökt om en ny säkerhetsutredning av person när giltighetstiden för den säkerhetsutredning av person som gjorts före utnämningen löpt ut. Den rättsliga grunden för förfarings sättet har dock varit oklar. Dessutom har det uppstått problem i situationer där en person under anställningsförhållandet inte ger det samtycke till säkerhetsutredning av person som förutsätts i säkerhetsutredningslagen. Problem har också uppstått i situationer där säkerhetsutredningen av person har gett information som man inte kan bedöma med stöd av den nuvarande otillräckliga författningsbakgrunden. Detta har också framkommit i högsta förvaltningsdomstolens rättspraxis.

Försörjningsberedskapscentralen, som lyder under arbets- och näringsministeriet, är framöver ett statligt ämbetsverk enligt lag. Personsäkerheten vid Försörjningsberedskapscentralen stärks så att det i fortsättningen krävs finskt medborgarskap av ämbetsverkets tjänstemän.

Enligt de uppgifter som finansministeriet fått befinner sig statens ämbetsverk och ministerier delvis i olika ställning när de gör säkerhetsutredningar av dem som söker en tjänst eller av tjänstemän under anställningsförhållandet. För ämbetsverken är processen mer komplicerad och tidskrävande, och det är inte möjligt för dem att fullt ut dra nytta av det elektroniska systemet och den elektroniska processen. Också andra aktörer inom den offentliga förvaltningen är i samma ställning som statens ämbetsverk.

1.2 Beredning

Finansministeriet har tillsatt projektet Säkerhetsutredningar och behov av att revidera statstjänstemannalagen ([VM 128:00/2025](#)). Utkastet till proposition har behandlats i enlighet med 6 kap. i lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013) och ärendet har behandlats med de huvudförhandlingsparter som företräder statens personal.

Utkastet till proposition har varit ute på remiss på det sätt som beskrivs närmare i kapitel 6.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Under senare år har en genomgripande förändring skett i Finlands och Europas säkerhetspolitiska miljö¹. Finlands yttre säkerhetsmiljö har förändrats på ett fundamentalt och långvarigt sätt². När tjänstemannalagen stiftats eller ändrats har de nya krav ändringen medfört inte ännu varit kända eller kunnat beaktas.

2.1 Statstjänstemannalagen och förvaltningsgrensspecifik lagstiftning

Enligt 14 § i statstjänstemannalagen (750/1994) ska en tjänsteman utföra sina uppgifter på behörigt sätt och utan dröjsmål, iakta bestämmelserna om arbetsledning och övervakning samt uppträda så som hans ställning och uppgifter förutsätter. För den som utnämns till en statlig tjänst är oförvitlighet, oberoende och tillförlitlighet viktiga krav som utöver tjänstemän också gäller hela den offentliga sektorns verksamhet och god förvaltning. Till en tjänstemans tillförlitlighet hör förmågan att sköta uppgifterna ärligt och lojalt.³

8 c § i statstjänstemannalagen trädde i kraft den 1 januari 2018. Enligt den paragrafen ska myndigheten vid utnämningssprövningen beakta oförvitligheten hos den som ska utnämnas eller den som ska förordnas till ett uppdrag och säkerställa att denne inte har bindningar som äventyrar en behörig skötsel av tjänsteuppgifterna och också i övrigt har förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också annars tillförlitligt sätt. Vid bedömningen ska myndigheten fästa vikt vid karaktären av den tjänst eller det uppdrag som ska tillsättas, de statsanställningar som den som avses bli utnämnd tidigare haft och huruvida denne har skött dem på behörigt sätt samt myndighetens möjligheter att utreda dennes bakgrund.

I 15 § i statstjänstemannalagen föreskrivs om ett allmänt förbud för tjänsteman att fordra, acceptera eller ta emot en ekonomisk eller någon annan förmån, om detta kan försvaga förtroendet för honom eller myndigheten. En tjänstemans bisysslor kan med stöd av 18 § förhindras om de äventyrar förtroendet för tjänstemannens opartiskhet i tjänsteutövningen. Ställningen som tjänsteman kan anses förutsätta att man avhåller sig från sådant beteende som kan försvaga förtroendet för tjänsteverksamheten hos personer utanför förvaltningen eller annars kan äventyra tjänstemannens objektivitet. I gällande lagstiftning finns också vissa specialbestämmelser om tillförlitligheten hos personer som utnämns till uppgifter inom statsförvaltningen och under anställningsförhållandet. Exempelvis ska den som utnämns till en tjänst inom Gränsbevakningsväsendet bland annat ha oklanderliga levnadsvanor och vara pålitlig (10 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning 577/2005), av dem som utnämns till en tjänst vid Försvarsmakten krävs den tillförlitlighet som uppgifterna förutsätter (37 § i lagen om försvarsmakten (551/2007) och en polisman ska i tjänsten och i sitt privatliv uppföra sig på ett sätt som inte äventyrar tilltron till att polisens uppgifter sköts på behörigt sätt. (15 f § i polisförvaltningslagen (110/1992)).

I statstjänstemannalagen finns dock inga tydliga bestämmelser om att en tjänsteman också under anställningsförhållandet ska uppvisa den oförvitlighet som krävs för att tjänsten, tjänsteförhållandet eller de uppgifter som hör till förordnandet ska kunna skötas på behörigt sätt, att tjänstemannen inte får ha bindningar som äventyrar en behörig skötsel av dessa och att tjänstemannen också i övrigt ska ha förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och

¹ Redogörelse om förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön, Statsrådets publikationer 2022:18 (på finska).

² Statsrådets redogörelse för den inre säkerheten, Statsrådets publikationer 2025:86

³ FvUB 23/2017 rd, s. 5

också annars tillförlitlig sätt. I praktiken kan det också vara fråga om situationer som "kan försvaga förtroendet för tjänstemannen eller myndigheten", eller situationer där tjänstemannens uppträdande "är ägnat att försvaga förtroendet för myndighetsverksamhetens oavhängighet". Därför har den förutsättningen inte i enskilda fall kunnat bedömas i alla behövliga avseenden vid ämbetsverk, rättskipande myndigheter eller laglighetsövervakning som utgör statliga arbetsgivare.

Gällande lagstiftning utgår från den situation som följer av att en tjänsteman bryter mot eller åsidosätter sin tjänsteplikt och bedömningen av den situationen, men inte från situationer som bygger på information om tjänstemannens oförvitlighet, bindningar och allmänna tillförlitlighet exempelvis vid en säkerhetsutredning. Trots att den rättsregeln redan anses ingå i gällande rätt, fattas en tydlig bestämmelse i statstjänstemannalagen om den oförvitlighet, det oberoende och den tillförlitlighet som förutsätts av en tjänsteman under anställningsförhållandet samt om möjligheten att bedöma de kraven. I statstjänstemannalagen föreskrivs det inte heller om tjänstemannens ställning i en situation när myndigheten med stöd av säkerhetsutredningslagen kan låta göra en säkerhetsutredning av tjänstemannen, men tjänstemannen inte under anställningsförhållandet ger det samtycke som enligt säkerhetsutredningslagen krävs av den som utredningen gäller.

Det är motiverat att beakta tjänstemannens faktiska bindningar och bindningar som gäller privatlivet. I vissa myndighetsuppgifter, till exempel inom polisen och räddningsväsendet, kan kravet på tillförlitlighet accentueras, men motsvarande bedömning behövs också mer allmänt. Som en sådan klart särskild uppgiftskategori kan till exempel de uppgifter betraktas, som varje myndighet för egen del kan utföra inom de ramar säkerhetsutredningslagen ställer upp.

I situationer när en myndighet blir tvungen att bedöma en tjänstemans oförvitlighet och tillförlitlighet finns en nära koppling till de skyldigheter som gäller tjänsteutövning och uppträdande enligt 14 § i statstjänstemannalagen. De administrativa påföljderna enligt statstjänstemannalagen som står till buds för myndigheten är varning (24 §), uppsägning på individuell grund (25–26 a §) och hävning av tjänsteförhållandet (33–34 §).

Bestämmelser om avstängning av statstjänstemän från tjänsteutövning finns i 40 § i statstjänstemannalagen. Avstängning från tjänsteutövning har karaktären av administrativ, interimistisk säkringsåtgärd, vars syfte är att säkerställa att myndighetsuppgifterna sköts på behörigt sätt. Avstängning från tjänsteutövning sker i första hand utifrån ett offentligt intresse. När den åtgärden övervägs ska dock särskild vikt fästas också vid rättsskyddet för den tjänsteman åtgärden gäller. Före ett beslut om avstängning från tjänsteutövning ska tjänstemannen höras enligt 66 § i statstjänstemannalagen. Enligt 43 § i statstjänstemannaförordningen (971/1994) ska respektive huvudförtroendeman eller förtroendeman beredas tillfälle att bli hörd innan beslut fattas om avstängning från tjänsteutövning, om inte avstängningen på grund av sakens natur ska träda i kraft omedelbart. I ett beslut om avstängning från tjänsteutövning får ändring sökas genom besvär enligt 57 § i statstjänstemannalagen. Enligt 55 § i statstjänstemannalagen ska ett beslut om avstängning av en tjänsteman från tjänsteutövning iaktas även om beslutet har överklagats, om inte förvaltningsdomstolen eller högsta förvaltningsdomstolen beslutar något annat. Enligt 40 § 2 mom. i statstjänstemannalagen ska den myndighet som har beslutat om avstängning från tjänsteutövning följa grunderna för avstängningen och vid behov fatta ett nytt beslut i ärendet om omständigheterna förändrats. Det ska i synnerhet bedömas om det fortfarande finns behov av avstängning från tjänsteutövning. Avstängning från tjänsteutövning är en interimistisk säkringsåtgärd, och den får inte fortgå längre än nödvändigt. Frågan om fortsatt avstängning från tjänsteutövning ska utan dröjsmål tas upp till avgörande när tjänstemannen så kräver. En tjänsteman som så önskar får då ett nytt överklagbart beslut i sitt ärende av myndigheten. På

beslut om avstängning från tjänsteutövning, liksom på ett krav från en tjänsteman som är avstängd från tjänsteutövning gällande nytt beslut om tjänsteutövningen, tillämpas förvaltningslagen (434/2003). I bestämmelserna betonas myndighetens skyldighet att på eget initiativ ta upp beslutet till ny granskning.

2.2 Säkerhetsutredningslagen

Målet och syftet med säkerhetsutredningslagen (726/2014) är att främja möjligheterna att förebygga verksamhet som kan medföra skada för statens säkerhet, försvaret, Finlands internationella förbindelser, den allmänna säkerheten eller något annat med dessa jämförbart allmänt intresse eller enskilda ekonomiska intressen av synnerligen stor betydelse eller säkerhetsarrangemang för skyddet av dessa intressen. Säkerhetsutredningsförfarandets syfte är att skydda samhällets intressen genom att personens tillförlitlighet säkerställs genom kontroll av bland annat uppgifter om tjänstemän. Att beställa en säkerhetsutredning är en betydande metod för att tillgodose personsäkerheten som en del av övrigt säkerhetsarbete. Strävan har varit att med hjälp av lagen skapa ett förfarande för utredning av personers bakgrund. Med hjälp av lagen, som en del av skyddet av allmänna intressen tryggas funktionen hos infrastruktur som är kritisk med tanke på säkerheten och samhällsfunktionerna oberoende av om det är fråga om uppgifter inom offentlig förvaltning eller privata sektorn. Med hjälp av säkerhetsutredningar utreds bland annat fysiska personers bakgrund (säkerhetsutredning av person) för att säkerställa deras tillförlitlighet. Utredningsförfarandena gäller personer som har tillgång till säkerhetskritisk information eller sköter säkerhetskritiska uppgifter som förutsätter särskild tillförlitlighet. Säkerhetsutredningen baseras i första hand på uppgifter om personens tidigare verksamhet och omständigheter. Vid säkerhetsutredningar av person är utredning av brottslig bakgrund central, och uppgifter om den fås i synnerhet ur register som myndigheter upprätthåller.

Säkerhetsutredningar görs endast för organisationer vars verksamhet kan inverka på Finlands säkerhet eller enskilda ekonomiska intressen av synnerligen stor betydelse⁴. Personsäkerheten och personalsäkerheten är en central del av säkerheten i en organisation, såsom ett statligt ämbetsverk, och ett av delområdena inom samhällets övergripande säkerhet. Personsäkerheten och personalsäkerheten består bland annat av säkerhetsutredningar. Genom säkerhetsutredningar av personer förebyggs verksamhet som kan medföra skada för viktiga allmänna intressen, statens säkerhet, försvaret, Finlands internationella förbindelser, den allmänna säkerheten eller något annat med dessa jämförbart allmänt intresse eller säkerhetsarrangemang för skyddet av dessa intressen. De syftar till att säkerställa bland annat tillförlitligheten och oförvitligheten hos den som utnämns till tjänsteman samt att skydda sekretessbelagda uppgifter som organisationen innehar mot dataläckor, missbruk och spionage.⁵

För att utreda kraven får myndigheterna skaffa uppgifter om personens bakgrund och bindningar endast i de fall och på det sätt som föreskrivs i lagen, och därför kan skyldigheten inte utsträckas längre än vad som anges i lagstiftningen. En säkerhetsutredning av person enligt säkerhetsutredningslagen är en viktig metod för bedömning av tillförlitligheten hos personer i tjänsteförhållande. Utredningarna och kontrollen av oförvitlighet i samband med dem utförs endast med samtycke av den som utredningen gäller. Om personens samtycke inte fås, kan ingen säkerhetsutredning göras. Säkerhetsutredningen binder inte den som beställt utredningen, såsom till exempel ett statligt ämbetsverk som beställer en säkerhetsutredning av en tjänsteinnehavare.

⁴ Rekommendation av nämnden för bedömningskriterier, justitieministeriets publikationer 2026:8 (på finska), s. 10

⁵ RP 43/2001 rd

Det ska uppges att en säkerhetsutredning behövs i annonsen om att en tjänst eller uppgift är lediganslagen eller på något annat lämpligt sätt.

Det finns tre nivåer av säkerhetsutredning av person, och de skiljer sig åt i fråga om vilka informationskällor som används (begränsad, normal och omfattande säkerhetsutredning av person). Säkerhetsutredningar av personer görs av skyddspolisen och Huvudstaben. Huvudstaben gör säkerhetsutredningar av personer i anslutning till Försvarsmaktens verksamhet och skyddspolisen begränsade, normala och omfattande säkerhetsutredningar av personer i övriga ärenden.

I säkerhetsutredningslagen (19–21 §) fastställs de uppgifter vars utförare man får göra en säkerhetsutredning av. Till de uppgifter som direkt med stöd av lag omfattas av säkerhetsutredning av person hör sådana uppgifter inom statsförvaltningen där personen i sina arbetsuppgifter hanterar sekretessbelagd och säkerhetsklassificerad information, liksom också nyckeluppgifter inom kritisk infrastruktur oberoende av om det är fråga om personer som söker till uppgifter hos myndigheter eller i privata företag.

I förfarandet för säkerhetsutredning av person utreds personens brottsliga bakgrund med hjälp av myndigheternas personregister. Till dem hör bland annat straffregistret, bötesregistret, justitieförvaltningens riksomfattande datalager (ärenden som är anhängiga eller har avgjorts hos åklagare och domstolar), polisförvaltningens register (polisens ärendeinformationssystem, polisens förvaltningsärendesystem) samt informationssystemet för militär rättsskipning, som Huvudstaben upprätthåller. Vid normala säkerhetsutredningar av person kan också information som ingår i skyddspolisens operativa informationssystem användas, liksom också under vissa förutsättningar information i polisens register över misstänkta om huruvida personen hör till en grupp för organiserad brottslighet, information i Huvudstabens register för säkerhetsinformation samt information i utsköpningsregistret och kreditupplysningsregistret. Vid omfattande säkerhetsutredningar av personer som deltar i hanteringen av information som hör till de högsta säkerhetsklasserna utreds också personens finansiella situation. Bestämmelsernas syfte är att säkerställa att den som utredningen gäller inte befinner sig i en situation som till exempel innebär risk för att någon genom att erbjuda ekonomiska fördelar eller genom utpressning påverkar personens beteende. Också bakgrunden hos närstående till den utredningen gäller kan utredas genom en säkerhetsutredning av dem. I samband med säkerhetsutredningen kan vid behov den som utredningen gäller intervjuas, vilket ökar växelverkan i förfarandet samt ger den behöriga myndigheten bättre möjligheter att bedöma den tillgängliga informationens betydelse för utredningens slutresultat.

I 4 kap. 16 § 2 mom. i säkerhetsutredningslagen föreskrivs att bestämmelser om när intyg över säkerhetsutredning av person krävs för utnämning till en tjänst finns i statstjänstemannalagen. I nuläget finns inga bestämmelser om något sådant krav i statstjänstemannalagen. I de fall som föreskrivs i säkerhetsutredningslagen utfärdas ett intyg över säkerhetsutredning av person. Det kan minska behovet av att göra upprepade utredningar till exempel av personer som arbetar under korta perioder vid olika skyddsobjekt, såsom i installationsuppgifter vid olika myndigheter. Intyget utfärdas av den myndighet som gjort utredningen, om det inte är fråga om ett intyg som utfärdas för att fullgöra en internationell förpliktelse som gäller informationssäkerhet. Intyget utfärdas då av den nationella säkerhetsmyndigheten (NSA), som finns i samband med utrikesministeriet. I praktiken finns det ett problem som gäller aktuellt bevisvärde hos intyg över säkerhetsutredning av person: av intyget framgår endast läget vid tidpunkten för utfärdandet, och efter det medan säkerhetsutredningen är i kraft kan det till exempel tillkomma mycket ny information om kontroll av oförvitligheten, trots att personen

kan till exempel kan uppvisa ett intyg över säkerhetsutredning av person. Därför har intyg över säkerhetsutredning inte tagits i bruk i så stor omfattning som det vore tekniskt möjligt.

Enligt 48 a § i säkerhetsutredningslagen är skyddspolisen och Huvudstaben personuppgiftsansvariga som upprätthåller registret över säkerhetsutredningar. Huvudstaben ansvarar för den personuppgiftsansvariges uppgifter när de behandlade personuppgifterna avser den som utredningen gäller och denne arbetar eller kommer att arbeta inom Försvarsmakten eller sköter ett uppdrag på förordnande av Försvarsmakten eller om säkerhetsutredningen hänför sig till verksamhet eller upphandling inom Försvarsmakten. Skyddspolisen ansvarar för den personuppgiftsansvariges uppgifter i övriga fall när de behandlade personuppgifterna avser den som utredningen gäller, samt för uppgifter som hänför sig till utlämnandet av personuppgifter ur registret över säkerhetsutredningar, till förandet av det registret och till informationssäkerheten. Enligt 50 § 2 mom. 2 punkten i säkerhetsutredningslagen får Skyddspolisen trots sekretessbestämmelserna på ett sätt som den godkänner med hjälp av teknisk anslutning lämna följande uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar till en av republikens presidents kansli, av riksdagens kansli, av ett ministerium eller av ett ämbetsverk inom inrikesministeriets förvaltningsområde utsedd tjänsteman för att behovet att skaffa en säkerhetsutredning ska kunna bedömas uppgifter om en säkerhetsutredning av person där det inte framkommit information som inverkar negativt på personens tillförlitlighet eller över vilken det har utfärdats ett intyg som fortfarande är giltigt. Lagstiftningen försätter de så kallade ministerieanvändare som anges i 50 § 2 mom. i en mer förmånlig ställning än övriga sökande, såsom till exempel ämbetsverk som underlyder ministerierna. Ett ministerium har som användare möjlighet att ur registret över säkerhetsutredningar söka fram information om huruvida en person har en ikraftvarande säkerhetsutredning av motsvarande omfattning som den som ansöks för ett annat ämbetsverk eller en annan arbetsgivare. Om personen har en ikraftvarande säkerhetsutredning av motsvarande omfattning och om det inte har framkommit någon information i anslutning till den som bör övervägas eller uppges, kan ministeriet som användare självt pröva om det ansluter sig till den ikraftvarande säkerhetsutredningen. Anslutningen och kontrollen av oförvitlighet för en ny sökande träder i kraft genast.

Den av statsrådet tillsatta bedömningskriterienämnd som behandlar ärenden om säkerhetsutredningar och som är verksam i anslutning till justitieministeriet har i sin rekommendation konstaterat att med beaktande av lagens syfte får uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar genom teknisk anslutning endast lämnas ut till en mycket begränsad krets av myndigheter. Nämnden anser i sin rekommendation att det är motiverat att genom ändringar i lagstiftningen utvidga kretsen av myndigheter som utnyttjar den tekniska anslutning till registret över säkerhetsutredningar som avses i 50 § 2 mom. i säkerhetsutredningslagen.⁶

Enligt huvudregeln är säkerhetsutredningar i kraft i fem år. I praktiken fungerar det bäst och är effektivast för statliga ämbetsverk att tjänstemännen under hela sin anställningstid har en ikraftvarande säkerhetsutredning av person, och ämbetsverken har också ett lätt och säkert sätt att själva säkerställa detta direkt i systemet via en teknisk anslutning. Ett alternativ för att underlätta saken är att statliga ämbetsverk försätts i samma läge som ministerierna i fråga om tillgång till uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar. Det innebär i praktiken att det görs möjligt att oftare än i nuläget ansluta sig till en ikraftvarande säkerhetsutredning, vilket minskar kostnaderna för onödiga säkerhetsutredningar och skyddspolisens arbetsbörda till stöd för statens allmänna mål för kostnadsinbesparingar.

⁶ Rekommendation av nämnden för bedömningskriterier, justitieministeriets publikationer 2026:8 (på finska), s. 20

Enligt 10 § 1 mom. i säkerhetsutredningslagen görs ingen säkerhetsutredning, om det finns en giltig motsvarande säkerhetsutredning om den som utredningen gäller, om inte något annat följer av särskilda skäl. Enligt detaljmotiveringen till paragrafen ingår i det föreslagna 1 mom. ett förbud mot att göra en säkerhetsutredning, om det finns en giltig motsvarande säkerhetsutredning för den som utredningen gäller. Det har ansetts att bestämmelsen behövs för att säkerställa effektiva förfaranden. Huvudregeln ska kunna frångås av särskilda skäl. Ett sådant särskilt skäl kan vara att det vid den kontroll som avses i 51 § har framkommit att det har inletts förundersökning eller åtalsprövning som rör den som utredningen gäller när ansökan om en ny säkerhetsutredning görs⁷. Med beaktande av motiveringen till paragrafen kan ett särskilt skäl också vara att en så kallad anmälan om oförvitlighet, det vill säga en sådan anmälan på basis av kontrollen av oförvitligheten hos den som utredningen gäller som avses i 51 § i säkerhetsutredningslagen, under kontrollen av oförvitligheten har tillställts arbetsgivaren, uppdragsgivaren eller någon annan som ansökt om utredningen.

Det är möjligt att ansluta sig eller anslutas till en ikraftvarande säkerhetsutredning som skyddspolisens gjort på två sätt beroende på om den som ansöker om säkerhetsutredningen med stöd av 50 § 2 mom. i säkerhetsutredningslagen har rätt att använda registret över säkerhetsutredningar (ministerier) eller inte (ämbetsverk). Huvudstaben eller någon annan förvaltningsenhet inom Försvarsmakten, till vilken Huvudstaben har beviljat tillgång till registret, får med stöd av 50 § 1 mom. självständigt sköta anslutningarna till en ikraftvarande säkerhetsutredning.

Enligt bilagan till inrikesministeriets förordning om skyddspolisens avgiftsbelagda prestationer 2026 (1165/2025) är priset för en säkerhetsutredning av person i samband med genomförd säkerhetsutredning hälften av priset för en ny säkerhetsutredning. En normal säkerhetsutredning kostar till exempel 190 euro, medan den i samband med genomförd säkerhetsutredning kostar 95 euro. Det innebär att en organisation som ansökt om säkerhetsutredning kan få en ekonomisk fördel om den kan dra nytta av att ansluta sig till en ikraftvarande säkerhetsutredning. Att ansluta sig till en säkerhetsutredning underlättar sökandens administrativa börda, försnabbar fullgörandet av arbetsuppgifterna och effektiviserar därmed verksamheten, vilket kan anses ha ekonomisk betydelse för sökanden.⁸

Betydelsen av säkerhetsutredningar av personer ökar också till följd av den radikala förändringen i verksamhetsmiljön under de två senaste åren. Det krig som pågår i Europa har ökat betydelsen av olika slags säkerhetshot. Finland blev också medlem i Nordatlantiska fördragsorganisationen (NATO) våren 2023. Under den närmaste tiden kommer också stora förändringar att ske i författningsmiljön kring säkerhetsutredningslagen. Europeiska unionens cybersäkerhetsdirektiv (NIS 2-direktivet) (EU) 2022/2555 har implementerats i Finland genom cybersäkerhetslagen (124/2025) och direktivet om kritiska entiteters motståndskraft (CER-direktivet) (EU) 2022/2557 genom lagen om skydd av samhällets kritiska infrastruktur och om stärkande av samhällets motståndskraft (310/2025). I samband med den sistnämnda lagen ändrades också säkerhetsutredningslagen så att kretsen av uppgifter som omfattas av normal säkerhetsutredning utvidgades till vissa delar.

De ändringar som sker i säkerhets- och verksamhetsmiljön förutsätter i synnerhet i ämbetsverkens beredskap och i person- och personalsäkerheten en tydlig och exakt författningsgrund för att säkerställa den oförvitlighet, det oberoende och den allmänna

⁷ RP 57/2013 rd, s. 32.

⁸ Rekommendation av nämnden för bedömningskriterier, justitieministeriets publikationer 2026:8 (på finska), s. 13 - 14

tillförlitlighet som uppgiften som tjänsteman förutsätter. I nuläget är författningsgrunden bristfällig, och ämbetsverk och rättskipande myndigheter som är arbetsgivare eller laglighetsövervakningen i allmänhet har inte en tillräcklig författningsgrund för att utreda de uppgifter som behövs eller vidta åtgärder.

2.3 Lagen om domstolars skyldighet att informera om vissa avgöranden

Med tanke på bedömningen av en tjänstemans oförvitlighet under anställningsförhållandet är det värt att beakta att domstolarna har en lagstadgad skyldighet att informera den myndighet en tjänsteman underlyder om brott som statliga tjänstemän begått (lagen om domstolars skyldighet att informera om vissa avgöranden (373/2010)). Enligt finansministeriets uppgifter får statliga ämbetsverk inte sådana anmälningar som lagen förutsätter i stor omfattning. Finansministeriet känner inte till vad det beror på.

2.4 Bemyndiganden att utfärda förordning

Enligt 8 c § 2 mom. i statstjänstemannalagen är en förutsättning för utnämning till en tjänst är, om så föreskrivs genom förordning av statsrådet, att den som utnämns till tjänsten har ett sådant gällande intyg över säkerhetsutredning som avses i säkerhetsutredningslagen. I 8 c § 3 mom. i statstjänstemannalagen föreskrivs att kravet på intyg över säkerhetsutredning av person enligt 2 mom. får föreskrivas genom förordning av statsrådet, om den som utnämns till en tjänst annat än tillfälligt får rätt att hantera handlingar som hör till säkerhetsklass I eller II eller andra sådana sekretessbelagda handlingar i fråga om vilka obehörigt avslöjande eller obehörig användning av sekretessbelagda uppgifter i sådana handlingar kan orsaka särskilt stor eller betydande skada för de allmänna intressen som avses i sekretessbestämmelsen, eller om avsikten är att denne ska arbeta i en uppgift vars karaktär i övrigt är sådan att där krävs särskild tillförlitlighet.

Enligt 16 § i säkerhetsutredningslagen får det genom förordning av statsrådet föreskrivas att en statsförvaltningsmyndighet ska skaffa en säkerhetsutredning av en sådan person som annat än tillfälligt har rätt att hantera handlingar som hör till säkerhetsklass I eller II eller andra sekretessbelagda handlingar, om obehörigt avslöjande eller obehörig användning av sekretessbelagda uppgifter i sådana handlingar kan orsaka särskilt stor eller betydande skada för de allmänna intressen som avses i sekretessbestämmelsen, eller som annars sköter sådana arbetsuppgifter där han eller hon genom att röja sekretessbelagda uppgifter eller begå någon annan lagstridig gärning, på ett betydande sätt kan äventyra statens säkerhet, försvaret, internationella förbindelser, beredskap för undantagsförhållanden, befolkningsskyddet eller vitala samhällsfunktioner eller säkerhetsarrangemang för skyddet av nämnda intressen.

Med stöd av de gällande bemyndiganden som beskrivs ovan får det genom förordning av statsrådet föreskrivas vilka uppgifter hos statliga ämbetsverk som förutsätter en säkerhetsutredning av person eller ett intyg över säkerhetsutredning av person. Det finns ca 76 700 statliga tjänstemän (år 2025) och för en del tjänstemän har det i nuläget gjorts en säkerhetsutredning innan de utnämns, och för en avsevärt mindre del har säkerhetsutredningen hållits i kraft under anställningsförhållandet. Enligt uppgifter för 2024 hade 32 600 statliga tjänstemän en ikraftvarande säkerhetsutredning av person.

En avsevärd svårighet, och i praktiken ett hinder, för mekanismen att föreskriva genom förordning är det stora antalet uppgifter inom statsförvaltningen, splittringen på olika ämbetsverk samt en betydande mångfald och olikhet i tjänstemännens uppgifter, vilket i praktiken lett till att det inte är möjligt att genom förordning av statsrådet föreskriva om och upprätthålla en heltäckande förteckning över alla de uppgifter i statliga tjänster för vilka

tjänstemännen ska ha en säkerhetsutredning av person eller ett intyg över säkerhetsutredning av person enligt säkerhetsutredningslagen. Till följd av de problem med aktuellt bevisvärde hos intygen som beskrivs ovan utfärdar skyddspolisen inte heller i nuläget något intyg över säkerhetsutredning av person, utan underrättar det ämbetsverk som ansökt om säkerhetsutredning av person om omständigheter som framkommit i samband med säkerhetsutredningen av personen eller om att inget särskilt har framkommit om säkerhetsutredningen av personen.

Med beaktande av bestämmelserna i 19–21 § i säkerhetsutredningslagen, där det föreskrivs om de uppgifter enligt vilka omfattningen av säkerhetsutredningen av personen bestäms bör det inte heller anses ändamålsenligt att föreskriva genom förordning. Det är motiverat att statliga ämbetsverk med stöd av lag uttryckligen får upprätthålla säkerhetsutredningar för tjänstemän som sköter sådana uppgifter som omfattas av 19–21 § i säkerhetsutredningslagen och för vilka ämbetsverket har ansökt om säkerhetsutredningsförfarande och har rätt ansöka om säkerhetsutredningar.

2.5 Antalet säkerhetsutredningar

Det sammanlagda antalet säkerhetsutredningar som skyddspolisen och Försvarsmakten gör har stigit de senaste åren. År 2020 gjorde skyddspolisen ca 88 000 säkerhetsutredningar och 2025 ca 109 000⁹. Förvaltningsenheter inom Försvarsmakten gjorde 2023 ca 21 500 säkerhetsutredningar och 2025 ca 31 300.¹⁰

Ett skäl till det ökande antalet säkerhetsutredningar är det krig som pågår i Europa. Aktörer som är viktiga för den nationella säkerheten, till exempel offentliga förvaltningsmyndigheter, har stärkt sin beredskap. Som en del av sin beredskap ansöker organisationer om fler och mer omfattande säkerhetsutredningar, och upprätthåller också säkerhetsutredningarna mer aktivt.¹¹

Under 2020 gjorde skyddspolisen 16 162 anslutningar till ikraftvarande säkerhetsutredningar, och under 2024 var antalet 23 683¹². Under 2023 gjorde förvaltningsenheter inom Försvarsmakten 4 793 anslutningar till ikraftvarande säkerhetsutredningar, och under 2024 var antalet 5 785.¹³

2.6 Registret över säkerhetsutredningar

Det är möjligt att ansluta sig eller anslutas till en ikraftvarande säkerhetsutredning som skyddspolisen gjort på två sätt beroende på om den som ansöker om säkerhetsutredningen med stöd av 50 § 2 mom. i säkerhetsutredningslagen har rätt att använda registret över säkerhetsutredningar (nedan *ministerier som användare*) eller inte (nedan *ämbetsverk som användare*). Huvudstaben eller någon annan förvaltningsenhet inom Försvarsmakten får med stöd av 50 § 1 mom. självständigt sköta anslutningarna till en ikraftvarande säkerhetsutredning.

⁹ Skyddspolisens webbplats. Tillgänglig: Skyddspolisen i tal och siffror | Skyddspolisen.

¹⁰ Huvudstabens statistik (2023-2025)

¹¹ Supof.fi: Nyhet 13.9.2023. Tillgänglig på finska: <https://supo.fi/-/vastauksia-yleisiin-kysymyksiin-turvallisuusselvityksista-1>

¹² Skyddspolisens statistik (2020-2024)

¹³ Huvudstabens statistik (2023-2024)

Bild 1: Skillnaderna mellan processerna för ämbetsverk som användare och ministerier som användare beskrivs i figuren nedan.

I bild 1 beskrivs faserna i sökandens process 1) till vänster när skyddspolisen sköter anslutningen till en ikraftvarande säkerhetsutredning, och b) till höger när en förvaltningsenhet

inom Försvarsmakten eller ett ministerium sköter anslutningen till en ikraftvarande säkerhetsutredning.¹⁴

2.7 Domstolspraxis

Det finns lite rättspraxis i frågan.

I högsta förvaltningsdomstolens beslut av den 27 januari 2025 (Nr 142/2025, Dnr 2794/03.04.04.04.03/202) skulle det avgöras om Skatteförvaltningen haft rätt att ändra tjänstebestämmelsen för en tjänst till planerare och tjänsteuppgifterna till en planerarens uppgifter på den grund som Skatteförvaltningen uppgett, att en normal säkerhetsutredning av person inte gjorts för A till följd av A:s vägran. I sitt avgörande ansåg högsta förvaltningsdomstolen att det i ärendet inte hade framförts någon laglig grund för att utan tjänstemannens samtycke i fråga om benämning, uppgifter och lön ändra dennes tjänst till en helt annan tjänst. Det var fråga om inrättande av en ny tjänst, och tjänstearrangemangets faktiska natur motsvarade förflyttning av tjänstemannen till en annan tjänst.

Högsta förvaltningsdomstolen har som en del av sitt beslut av den 13 juni 2025 (Nr 1373/2025, Dnr 2948/03.04.04.04.03/2023) i ett ärende som gällde uppsägning av en tjänsteman vid ett ministerium ansett att de framförda grunderna som gällde ändringssökandens förlust av oförvitlighet och oberoende inte i det aktuella fallet utgjorde synnerligen vägande grunder för uppsägning.

I arbetsdomstolens avgörande (H4/2026, Dnr 9/03.04.02.02.00/2025, 27.1.2026) hade Fintraffic Raide Oy, som styr och administrerar järnvägstrafiken, av skyddspolisen mottagit en skriftlig anmälan om anteckningar som framkommit under säkerhetsutredningen. Arbetsgivaren hade sagt upp arbetsavtalet och i uppsägningsmeddelandet uppgivit som uppsägningsgrund att förutsättningar för att utföra arbetet saknas, eftersom arbetstagaren inte har en godkänd ikraftvarande säkerhetsutredning. I personens arbetsavtal hade antecknats: "En godkänd säkerhetsutredning är ett villkor för att arbetsförhållandet ska fortsätta." Ärendet gällde huruvida anteckningen som hittats under säkerhetsutredningen hade varit ett sådant sakligt och vägande skäl att säga upp arbetsavtalet som avses i avtalet om uppsägningskydd. Efter att ha bedömt ärendet som helhet ansåg arbetsdomstolen att personens förutsättningar att utföra arbete enligt arbetsavtalet till följd av de omständigheter som framkommit under säkerhetsutredningen hade upphört annat än tillfälligt. Arbetsdomstolen ansåg att arbetsgivaren i princip hade haft en sådan grund för att säga upp personens arbetsavtal som avses i avtalet om uppsägningskydd och arbetsavtalslagen. Dessutom hade det visats att arbetsgivaren före uppsägningen hade utrett om uppsägningen hade kunnat undvikas genom att personen placerats i annat arbete. Då inget sådant annat arbete stod till buds, hade arbetsgivaren haft ett sådant sakligt och vägande skäl att säga upp personens arbetsförhållande som avses i avtalet om uppsägningskydd och i 7 kap. 1 och 2 § i arbetsavtalslagen.

3 Syfte

Syftet med propositionen är att reagera på förändringarna i omvärlden och säkerhetsmiljön för statens ämbetsverk, särskilt när det gäller personalsäkerheten men också mer allmänt med tanke på beredskapen vid ämbetsverken. Som ett självständigt mål syftar propositionen dessutom till att säkerställa och stärka förtroendet för myndigheternas verksamhet samt att värna och främja den. Bakgrunden till detta är bland annat de i kapitel 2 beskrivna situationer som konstaterats i

¹⁴ Rekommendationer av nämnden för bedömningskriterier 1/2026 (på finska), s. 13-14.

domstolspraxis och som inte tidigare har kunnat förutses i statstjänstemannalagen. Målet är att för statstjänstemän föreskriva ett klart krav på allmän tillförlitlighet, oförvitlighet och oberoende och ge den myndighet som är arbetsgivare, laglighetsövervakningen och rättskipningsmyndigheterna en lagstiftningsbakgrund utifrån vilken de kan bedöma situationer där en tjänstemans tillförlitlighet eller oberoende har rubbats på ett sätt som är problematiskt med tanke på skötseln av uppgifterna. Myndigheten har i nuläget begränsade möjligheter att under anställningsförhållandet utreda den allmänna tillförlitlighet, oförvitlighet och oberoende som krävs för uppgifterna som tjänsteman. Därför är målet att på lagnivå föreskriva om principer enligt vilka statens ämbetsverk kan göra en säkerhetsutredning av person i alla situationer som säkerhetsutredningslagen möjliggör under hela den tid som personen är i anställning hos ämbetsverket, om uppgifterna i anställningsförhållandet kräver det.

Ett ytterligare syfte med propositionen är att öka personsäkerheten vid arbets- och näringsministeriet och inom dess förvaltningsområde samt säkerheten inom hela statsförvaltningen i och med att det i fortsättningen krävs finskt medborgarskap även av vissa tjänstemän vid Försörjningsberedskapscentralen, som blivit ett statligt ämbetsverk. Samtidigt samlas krav på finskt medborgarskap vid ämbetsverk inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde under en och samma punkt i momentet.

Syftet med ändringen av säkerhetsutredningslagen är att snabba upp och förenkla processen för statens ämbetsverk och vissa andra aktörer inom den offentliga förvaltningen när de ansöker om säkerhetsutredningar. Syftet är också att ge de aktörer som ansöker om säkerhetsutredningar möjlighet att själva ta fram uppgifter om en tjänsteman ur registret över säkerhetsutredningar. Avsikten med detta är att man bättre än hittills ska kunna utnyttja giltiga säkerhetsutredningar, om den person som är föremål för utredningen redan har en giltig säkerhetsutredning av person av den omfattning som tjänsten, tjänsteförhållandet eller uppgifterna kräver. Målet är att minska antalet ansökningar om säkerhetsutredningar och undvika att nya säkerhetsutredningar görs i onödan, och därmed också minska kostnaderna för dem.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

4.1.1 Statstjänstemannalagen

En statlig tjänsteman ska uppvisa den oförvitlighet som krävs för att tjänsten, tjänsteförhållandet eller de uppgifter som hör till förordnandet ska kunna skötas på behörigt sätt, får inte ha bindningar som äventyrar en behörig skötsel av tjänsteuppgifterna och ska också i övrigt ska ha förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också annars tillförlitligt sätt. Trots att den rättsregeln redan kan anses ingå i gällande rätt, har i praktiken en tydlig bestämmelse som kan ligga till grund för bedömningen av frågan fattats i statstjänstemannalagen. Därför anses det behövligt att foga en ny bestämmelse om detta till statstjänstemannalagen.

Eftersom en säkerhetsutredning enligt säkerhetsutredningslagen i sista hand alltid förutsätter samtycke av den som utredningen gäller, föreslås det en bestämmelse om rätten för myndigheten att för att säkerställa tjänstemannens tillförlitlighet under hela anställningsförhållandet använda säkerhetsutredningsförfarandet i alla situationer när säkerhetsutredningslagen tillåter att myndigheten gör det. Det föreslås fortfarande inte att en säkerhetsutredning ska få göras utan personens samtycke, men en tjänsteman som vägrar en säkerhetsutredning som behövs för ämbetsverkets verksamhet eller för uppgifterna kan avstängas från tjänsten.

Syftet med ändringarna i statstjänstemannalagen är inte att skapa en skyldighet för myndigheten att i regel alltid ansöka om säkerhetsutredning när det är tillåtet enligt säkerhetsutredningslagen, utan att föreskriva i lagen om möjlighet att göra det om en tjänstemans uppgifter förutsätter det.

Med myndighet avses det ämbetsverk som är en tjänstemans arbetsgivare och vid vilket personen är utnämnd till en tjänst eller ett tjänsteförhållande. I fråga om sådana tjänstemän som avses i 26 § i statstjänstemannalagen avses med myndighet det ministerium om enligt lagen om statsrådet (175/2003) bereder utnämningen. Detsamma gäller sådana chefer för självständiga myndigheter som inte är statstjänstemän som avses i 26 § i statstjänstemannalagen men som inte heller har utnämnts till någon tjänst eller något tjänsteförhållande vid något chefsämbetsverk. Enligt nuvarande praxis ansöker det ministerium som bereder utnämningen om utredning för dem.

Det föreslås att till kretsen av tjänster som förutsätter finskt medborgarskap enligt statstjänstemannalagen utöver tjänsten som generaldirektör för Försörjningsberedskapscentralen också fogas direktörstjänster och tjänster som enhetschefer som är direkt underställda generaldirektören, sådana tjänster vid Försörjningsberedskapscentralen som omfattar beredskaps- och förberedelseuppgifter samt sådana tjänster vid Försörjningsberedskapscentralen som omfattar behandling av information som avses i lagen om tillsyn över utlänningars företagsköp (172/2012). Det föreslås också att till punkten fogas direktörstjänster som är direkt underställda Energimyndighetens överdirektör, vilka i nuläget ingår i 13 punkten. De uppgifterna omfattar i synnerhet frågor som har samband med försvars- och säkerhetssektorerna, försörjningsberedskapskritiska eller annars livsviktiga samhällsfunktioner samt ärenden som innefattar betydande utövning av offentlig makt eller som annars påverkar den nationella säkerheten eller Finlands internationella relationer. Det föreslås att det nuvarande 13 punkten stryks såsom obehövlig.

Det föreslås att till 40 § 2 mom. i statstjänstemannalagen fogas en ny 5 punkt, med stöd av vilken en myndighet som är en tjänstemans arbetsgivare har medel att ingripa i tjänstemannens verksamhet om tjänstemannen inte ger sitt samtycke till ansökan om säkerhetsutredning av person trots att det är fråga om en uppgift för vilken myndigheten har rätt att ansöka om säkerhetsutredning av person i de situationer när det är tillåtet enligt säkerhetsutredningslagen.

Enligt 15 kap. 2 § i domstolslagen omfattar den nya punkten som gäller avstängning från tjänsteutövning inte domare.

4.1.2 Säkerhetsutredningslagen

Det föreslås en ändring i säkerhetsutredningslagen, enligt vilken ett statligt ämbetsverk som avses i 1 § 3 mom. i statstjänstemannalagen, Folkpensionsanstalten om vilken det föreskrivs i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001) samt Affärsverket Senatfastigheter som avses i 1 § i lagen om Senatfastigheter och Försvarsfastigheter (1018/2020) samt dess dotteraffärsverk är i motsvarande ställning som ministerierna i fråga om tillgången till information ur registret över säkerhetsutredningar. På motsvarande sätt som ministerierna enligt den gällande säkerhetsutredningslagen föreslås det att också de organisationerna själva ska kunna kontrollera uppgifter om en sökande till en tjänst eller en tjänsteman i registret över säkerhetsutredningar.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

De föreslagna bestämmelsernas tillämpningsområde omfattar endast organisationer inom statsförvaltningen och statstjänstemän. Utifrån det är bedömningen att de föreslagna bestämmelserna inte får några konsekvenser för hushållen, företagen, kommunerna eller

välårsområdena. De föreslagna bestämmelserna bedöms inte heller få några konsekvenser för miljön eller för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. De föreslagna bestämmelserna bör betraktas som könsneutrala, och de kan inte heller antas få några konsekvenser för jämställdheten mellan könen eller för jämlikheten, annat än i fråga om kravet på medborgarskap.

4.2.1 Nationalekonomiska konsekvenser och övriga ekonomiska konsekvenser

Skyddspoliserna tar ut prestationsavgifter hos den organisation som ansökt om säkerhetsutredning av person för de säkerhetsutredningar av personer som den gör och om debiteringen av dem föreskrivs i 60 § i säkerhetsutredningslagen, med stöd av vilken inrikesministeriets förordning om skyddspolisens avgiftsbelagda prestationer har utfärdats. Enligt bilagan till inrikesministeriets gällande förordning om skyddspolisens avgiftsbelagda prestationer (1165/2025) är priset för en begränsad säkerhetsutredning 81 euro, för en normal säkerhetsutredning 190 euro och för en omfattande säkerhetsutredning 750 euro. En säkerhetsutredning av person i samband med genomförd säkerhetsutredning kostar för en begränsad säkerhetsutredning av person 41 euro, för en normal säkerhetsutredning av person 95 euro och för en omfattande säkerhetsutredning av person 375 euro, så säkerhetsutredning av person i samband med genomförd säkerhetsutredning kostar hälften av vad en motsvarande säkerhetsutredning kostar. Huvudstaben för Försvarsmakten gör själv säkerhetsutredning av personer i Försvarsmaktens tjänst. De föreslagna bestämmelserna får inga konsekvenser för uppgifterna som gäller säkerhetsutredning av person för Huvudstaben eller för den nationella säkerhetsmyndigheten vid utrikesministeriet (National Security Authority, NSA)

Propositionen bedöms inte få några betydande konsekvenser för nationalekonomin, och propositionens ekonomiska konsekvenser berör främst de avgifter som tas ut ämbetsverk och inrättningar för säkerhetsutredningar av personer. I samband med beredningen har det bedömts att regelbundna säkerhetsutredningar av tjänstemän i synnerhet inledningsvis kan leda till att de prestationsavgifter ämbetsverk och inrättningar betalar till skyddspoliserna ökar i någon mån, om ämbetsverken och inrättningarna i större omfattning än i nuläget regelbundet börjar ansöka om säkerhetsutredning av personer. Å andra sidan ansöker många ämbetsverk och inrättningar redan i nuläget om säkerhetsutredning av person för sina tjänstemän hos skyddspoliserna. Utifrån detta kan det bedömas att verkställigheten av den föreslagna 19 a § i statstjänstemannalagen inte leder till någon betydande ökning av ämbetsverkens och inrättningarnas kostnader jämfört med nuläget. Vid bedömningen av de ekonomiska konsekvenserna bör också den föreslagna ändringen av 50 § 2 mom. i säkerhetsutredningslagen beaktas, vilken innebär att tillgången till det register över säkerhetsutredningar som avses i 48 § i säkerhetsutredningslagen utvidgas till att gälla statliga ämbetsverk och vissa andra offentligt rättsliga organisationer. Med stöd av de föreslagna bestämmelserna kan de ämbetsverken och organisationerna själva kontrollera i registret över säkerhetsutredningar om till exempel den som föreslås utnämnas till tjänsteman har en ikraftvarande säkerhetsutredning av person av den omfattning som tjänsten eller uppgiften förutsätter. Om den som föreslås utnämnas till tjänsteman har en ikraftvarande säkerhetsutredning av person av den omfattning som tjänsten eller uppgiften förutsätter, kan ämbetsverket eller organisationen på det sätt som avses i inrikesministeriets förordning om skyddspolisens avgiftsbelagda prestationer ansöka om anslutning till en ikraftvarande säkerhetsutredning av person, vilket innebär att prestationsavgiften endast är hälften jämfört med om en säkerhetsutredning av person görs för tjänstemannen. Därför kan det bedömas att verkställigheten av de föreslagna bestämmelserna kan minska ämbetsverkens kostnader, eller på sin höjd kan verkställigheten av de föreslagna bestämmelserna betraktas som kostnadsneutral ur ämbetsverkens perspektiv.

Övriga fördelar med de föreslagna bestämmelserna kan anses vara att skyddspolisens arbetsbörda minskar, vilket på längre sikt kan synas i form av sänkta prestationsavgifter för

säkerhetsutredning av person. Det utgör ett svar på den oro som förvaltningsutskottet har uttryckt över att de handläggningsavgifter som tas ut för säkerhetsutredningar inte får inverka på skyldigheten enligt lagen att ansöka om säkerhetsutredning på den nivå som uppgiften förutsätter, och å andra sidan över att kostnaderna för säkerhetsutredningar får negativa konsekvenser för ämbetsverkens ekonomiska verksamhetsförutsättningar¹⁵. Ändringen kan också bedömas innebära att antalet ansökningar om säkerhetsutredning av person minskar för sådana tjänstemän som har en ikraftvarande säkerhetsutredning av den omfattning som uppgifterna förutsätter, vilket kan också antas leda till att den arbetstid som används för ansökningar minskar. I och med ändringen kommer också den interna faktureringen inom statsförvaltningen att minska.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Förslagen i propositionen baseras till centrala delar på principerna i gällande lagstiftning. Därför kan de föreslagna ändringarna inte i sig bedömas medföra några genomgripande förändringar i myndigheternas praxis. De föreslagna ändringarna innebär dock att myndigheternas möjligheter att agera förtydligas och specificeras när myndighetsuppgifterna förutsätter säkerhetsutredning. En viktig princip är att visa på saktligheten i myndigheternas verksamhet, vilket syftar till att öka förtroendet för den offentliga förvaltningen.

De föreslagna bestämmelserna, och i synnerhet den övergångsbestämmelse enligt vilken den föreslagna 19 a § i statstjänstemannalagen också ska tillämpas på tjänster och tjänsteförhållanden som har besatts samt på förordnanden som har meddelats före ikraftträdandet, kan få konsekvenser för en del statliga ämbetsverk och inrättningar som i större utsträckning än i nuläget kan börja ansöka om säkerhetsutredning av person under anställningstiden för sådana tjänstemän vilkas tjänster, tjänsteförhållanden eller förordnade uppgifter innefattar uppgifter som avses i 19-21 § i säkerhetsutredningslagen.

Säkerhetsutredningar av person under en tjänstemans anställningstid som görs med stöd av de föreslagna bestämmelserna kan i synnerhet i ett inledande skede leda till att arbetsbördan ökar inte enbart vid statliga ämbetsverk och inrättningar, utan också i skyddspolisens verksamhet. Eftersom det enligt gällande bestämmelser är fråga om avgiftsbelagd verksamhet, bör skyddspolisen täcka personalkostnaderna och övriga kostnader för säkerhetsutredningar av personer med prestationsavgifter. Också ändringen i säkerhetsutredningslagen kan medföra små kostnader för systemändringar för ämbetsverken och skyddspolisen i fråga om den tekniska anslutningen. Om den planerade tidtabellen följs, har skyddspolisen ungefär ett halvår på sig för att förbereda och genomföra de systemändringar som de föreslagna ändringarna i 50 § 2 mom. i säkerhetsutredningslagen förutsätter. I praktiken ansluts nya ämbetsverk successivt till systemet sedan lagen trätt i kraft. Det innebär att situationen för olika ämbetsverk, FPA samt de statliga affärsverk som avses i propositionen i fråga om den tekniska anslutningen till registret över säkerhetsutredningar också efter att lagen trätt i kraft tills förändringen har kunnat genomföras fullt ut. Skyddspolisen har bedömt att förändringen som helhet tar några månader efter att lagen trätt i kraft.

Huvudstaben gör säkerhetsutredningar över personer i Försvarmaktens tjänst. De föreslagna bestämmelserna innebär ingen förändring i uppgifterna som gäller säkerhetsutredning av person för Huvudstaben eller för den nationella säkerhetsmyndigheten vid utrikesministeriet (National Security Authority, NSA) De föreslagna bestämmelserna får inga konsekvenser för uppgiftsfördelningen eller behörighetsförhållandena mellan statliga myndigheter. Också i

¹⁵ FvUB 23/2017 rd och FvUB 14/2016 rd

fortsättningen hör det till ämbetsverkens uppgifter att ansöka om säkerhetsutredning av person för sina tjänstemän, och till skyddspolisens uppgifter att göra säkerhetsutredningar av personer.

Dessutom kan de föreslagna ändringarna i mycket liten omfattning leda till att antalet ärenden som kommer till förvaltningsdomstolarna och laglighetsövervakarna för avgörande ökar.

De föreslagna bestämmelserna bedöms både stärka myndigheternas beredskap att sköta om sin personalsäkerhet och trygga myndighetsverksamhetens tillförlitlighet och oberoende mer effektivt än tidigare.

4.2.3 Konsekvenser för statens personal

De föreslagna bestämmelserna bedöms endast få små konsekvenser för statens personal. Myndigheten kan fortfarande ansöka om säkerhetsutredning av person endast om det är tillåtet enligt säkerhetsutredningslagen. I propositionen föreslås ingen ändring i denna grundläggande utgångspunkt. Under beredningen har det bedömts att en betydande andel av statens personal omfattas av säkerhetsutredningar. Exempelvis ministerierna och de stora centrala ämbetsverken, såsom Skatteförvaltningen och Tullen, ansöker regelbundet om säkerhetsutredning av person för sina tjänstemän. Under beredningen har de föreslagna bestämmelserna bedömts innebära att säkerhetsutredning av person görs för allt fler statsanställda, inte enbart i rekryteringssituationer utan också under anställningstiden i situationer när det är tillåtet enligt säkerhetsutredningslagen.

I regeringens proposition föreslås inga nya eller särskilda tjänstemannarättsliga påföljder för situationer när myndigheten får information om att tjänstemannen inte uppfyller kraven enligt den föreslagna 19 a §. Sådana situationer avgörs med stöd av gällande tjänstemannarättsliga bestämmelser. De tjänstemannarättsliga påföljder som står till buds för myndigheterna beskrivs i kapitlet om nuläget i fråga om statstjänstemannalagen. Det föreslås inga ändringar i bestämmelserna om dessa påföljder eller i fråga om tröskeln för tillämpning av dem. En myndighet som överväger eventuella påföljder ska alltid utöver gärningens eller försummelsens allvarlighetsgrad också beakta dess konsekvenser för tjänstemannens uppgifter och myndighetens verksamhet, samt meddela en lämplig påföljd enligt proportionalitetsprincipen. För att säkerställa att myndighetens bedömning i olika situationer är proportionerlig föreslås en särskild bestämmelse om saken i 19 a § 1 mom.

Ändringarna får till exempel inga konsekvenser för grunderna eller tröskeln för uppsägning eller hävning av tjänsteförhållanden som nämns ovan. Grunden för tjänstemannarättsliga åtgärder exempelvis inte heller enbart vara en motsvarande förlust av förtroende som avses i 26 a § i statstjänstemannalagen. Myndigheten ska bedöma betydelsen av gärningarna eller övrig information om situationen för huruvida tjänstemannen kan sköta sina tjänsteuppgifter vid ämbetsverket i ljuset av den information som framkommit utan att det äventyrar medborgarnas förtroende för ämbetsverkets förmåga att sköta sina uppgifter på ett oberoende och tillförlitligt sätt. Frågan om påföljder av information som fås om tjänstemannens tillförlitlighet hänger samman med den större tjänstemannarättsliga helhet, men innan behövlig rättspraxis finns i frågan bedöms det inte vara nödvändigt eller motiverat att föreskriva mer detaljerat än i nuläget om särskilda påföljder i samband med denna proposition.

Inga ändringar föreslås heller i fråga om uppsägningsgrunderna enligt 27 § i statstjänstemannalagen.

När säkerhetsutredningar under anställningsförhållandet blir vanligare och allt fler tjänstemän omfattas av kontroll av oförvitlighet är det sannolikt att tjänstemännens oförvitlighet och oberoende kommer att bedömas oftare än i nuläget.

Det är värt att notera att det föreslagna nya lagrummet om avstängning från tjänsteutövning enligt 15 kap. 2 § i domarlagen inte ska tillämpas på domare. Ett eventuellt ändringsbehov förutsätter att domstolslagen ändras.

Propositionen får inga konsekvenser för personal i arbetsavtalsförhållande. För personal i arbetsavtalsförhållande kan man till exempel komma överens om krav på säkerhetsutredning som gäller under anställningsförhållandet i arbetsavtalet.¹⁶

4.2.4 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna

Det föreslås att 7 § i statstjänstemannalagen som gäller krav på medborgarskap också ska gälla vissa tjänstemän vid arbets- och näringsministeriet och dess förvaltningsområde. Enligt paragrafen kan endast finska medborgare utnämnas till de tjänster som anges i paragrafen. Med beaktande av motiveringarna till ändringen kan det inte anses problematiskt med tanke på diskrimineringsförbudet i 6 § i grundlagen eller med tanke på diskrimineringslagen (1325/2014), eftersom särbehandling enligt 11 § 1 mom. i diskrimineringslagen inte är diskriminering om behandlingen föranleds av lag och annars har ett godtagbart syfte och medlen för att uppnå detta syfte är proportionerliga.

Under beredningen har det bedömts huruvida de föreslagna bestämmelserna kan vara problematiska med tanke på föreningsfriheten enligt 13 § i grundlagen för tjänstemän som hör till föreningar och andra organisationer som bedriver sådan verksamhet att medlemskap i dem kan anses problematiskt med tanke på tjänstemannens tillförlitlighet och oförvitlighet, vilket innebär att den myndighet som är tjänstemannens arbetsgivare ska vidta åtgärder med stöd av tjänstemannarättsliga bestämmelser. Om en sådan situation uppkommer torde det vara fråga om en förening vars verksamhet strider mot lag eller god sed på det sätt som avses i 43 § 1 mom. 1 punkten i föreningslagen (503/1989), och situationen kan också komma att bedömas med stöd av 14 § i statstjänstemannalagen. Om medlemskap i en förening leder till jäv eller bindningar ska frågan inte bedömas ur föreningsfrihetens perspektiv.

Propositionen bedöms inte vara problematisk med tanke på näringsfriheten och rätten till arbete enligt 18 § i grundlagen. Även om myndigheten påför tjänstemannen påföljder med stöd av tjänstemannarättsliga bestämmelser, baseras de på gällande bestämmelser på det sätt som avses i 3 mom. i den paragrafen.

De bestämmelser som föreslås i propositionen kan bedömas vara av betydelse med tanke på det skydd för privatlivet och personuppgifter som tryggas i 10 § i grundlagen. I propositionen föreslås inga andra ändringar i säkerhetsutredningslagen utöver 50 §. Därför kan det bedömas att de föreslagna bestämmelserna inte får några konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna med avseende på skyddet för privatlivet, skyddet för personuppgifter eller behandling av personuppgifter.

I denna proposition föreslås inga ändringar i lagstiftningen om ändringssökande. Propositionen är inte problematisk med tanke på rättsskyddskravet enligt 21 § i grundlagen, eftersom det är möjligt att söka ändring i myndigheters förvaltningsbeslut som gäller tjänstemän genom besvär

¹⁶ Arbetsdomstolens avgörande (H4/2026, Dnr 9/03.04.02.02.00/2025, 27.1.2026)

hos förvaltningsdomstolen och att underkasta besluten och deras motiveringar en opartisk och oberoende förvaltningsdomstols laglighetsprövning. De gällande tjänstemannarättsliga bestämmelserna och bestämmelserna i förvaltningslagen tryggar tjänstemannens rätt att bli hörd.

4.2.5 Konsekvenser för informationshanteringen

I nuläget har en betydande del av den förvaltning som är underställd statsrådet inte kunnat utnyttja informationen i det register över säkerhetsutredningar som avses i 48 § i säkerhetsutredningslagen, vilket i praktiken har lett till att den förvaltning som är underställd statsrådet har ansökt om säkerhetsutredning av person i samband med utnämningen också för tjänstemän som i enlighet med 19-21 § i säkerhetsutredningslagen har en ikraftvarande säkerhetsutredning av person av den omfattning som tjänsteförhållandet eller uppgifterna förutsätter. Ur det perspektivet kan nuläget betraktas som otillfredsställande. I 12 § i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) föreskrivs dessutom om skyldigheten att identifiera uppgifter som förutsätter särskild tillförlitlighet hos anställda eller personer som handlar för enhetens räkning. I bestämmelsen ingår grunderna för tillgodoseendet av personalsäkerheten i fråga om behandling av informationsmaterial, och dess syfte är att säkerställa att informationshanteringsenheter och de myndigheter som verkar inom dem bedömer uppgifterna för de personer som deltar i behandlingen av deras informationsmaterial samt vilken tillförlitlighet som krävs i de uppgifterna. I bestämmelsen hänvisas till säkerhetsutredning som en metod för att säkerställa personers tillförlitlighet.

Den ändring i 50 § 2 mom. i säkerhetsutredningslagen som föreslås i propositionen kan bedömas få konsekvenser för informationshanteringen de personer som olika aktörer inom statsförvaltningen enligt det föreslagna 2 mom. i större utsträckning än i nuläget kan utnyttja information i det register över säkerhetsutredningar som avses i 48 § i säkerhetsutredningslagen i samband med utnämning eller anställning av personal. Efter att ha fått samtycke av den utredningen gäller kan inte enbart ministerier utan också ämbetsverk ur registret över säkerhetsutredningar söka fram information om huruvida en person har en ikraftvarande säkerhetsutredning av motsvarande omfattning för en annan sökande som den som ansöks. Om personen har en ikraftvarande säkerhetsutredning på samma nivå och om det inte har framkommit någon information i anslutning till den som ska övervägas eller uppges, kan ministeriet som användare självt pröva om det ansluter sig till den ikraftvarande säkerhetsutredningen. Anslutningen och kontrollen av oförvitlighet för en ny sökande träder i kraft genast. Detta bedöms leda till att antalet ansökningar om säkerhetsutredning av person minskar och antalet anslutningar till ikraftvarande säkerhetsutredningar av person ökar. Den föreslagna ändringen kan bidra till att minska antalet interna säkerhetsutredningar inom förvaltningen och därmed också kostnaderna för dem.

Under beredningen har det bedömts att den tekniska anslutningen kommer att innebära att de aktörer inom statsförvaltningen som avses i 50 § 2 mom. i säkerhetsutredningslagen får mer information än i nuläget ur det register över säkerhetsutredningar av person som avses i 48 § i säkerhetsutredningslagen. Verkställigheten av de föreslagna bestämmelserna kan förutsätta små ändringar i registret över säkerhetsutredningar av person. De föreslagna bestämmelserna får inga konsekvenser för handlingars offentlighet och sekretess, vilka bestäms på motsvarande sätt som i nuläget.

Ändringarna enligt propositionen bedöms i detta sammanhang som helhet leda till att arbetssätten inom statsförvaltningen blir mer enhetliga och effektivare.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Under författningsberedningsprocessen har inga genomförbara alternativa lagstiftningslösningar identifierats. Det enda alternativet till de föreslagna bestämmelserna är att helt låta bli att föreskriva om frågan, vilket inte uppfyller de mål som ställts upp för projektet utan bevarar nuläget som upplevs som oklart.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Sverige

I Sverige föreskrivs det om säkerhetsprövning i säkerhetsskyddslagen (2018:585). Enligt 3 kap. 1 § i den lagen ska den som genom en anställning eller på något annat sätt ska delta i säkerhetskänslig verksamhet säkerhetsprövas. I lagen föreskrivs dock också om de personkategorier som inte omfattas av förfarandet (till exempel riksdagsledamöter).

Till säkerhetsprövningen hör en grundutredning och i vissa fall en registerkontroll samt en särskild personutredning. I regel ansvarar verksamhetsutövaren, vanligen arbetsgivaren, för säkerhetsprövningen. Registerkontroller och särskilda personutredningar görs dock av Säkerhetspolisen.

Säkerhetsprövningen ska göras innan arbetsförhållandet inleds eller personen annars deltar i säkerhetskänslig verksamhet. Säkerhetsprövning förutsätter samtycke av den som säkerhetsprövningen gäller vid registerkontroll och särskild personutredning. I lagen föreskrivs ingen giltighetstid för säkerhetsprövningen. Säkerhetsprövningen upprätthålls dock så länge personen deltar i säkerhetskritisk verksamhet. När arbetsförhållandet eller annan säkerhetskritisk verksamhet upphör, slutar man också upprätthålla säkerhetsprövningen. Om personen söker till ett nytt arbete eller en ny uppgift som förutsätter deltagande i säkerhetskritisk verksamhet görs en ny säkerhetsprövning.

Om en arbetstagare övergår till en annan uppgift som innefattar deltagande i säkerhetskritisk verksamhet, behövs vanligen en ny säkerhetsprövning och/eller en ny registerkontroll. Det beror dock på situationen, och i ett sådant läge kan prövningen också vara mindre omfattande. Om inget samtycke fås, får de prövningar som nämns ovan inte göras. Det kan leda till att personen inte kan ta emot uppgiften. En person som i samband med säkerhetsprövningen inte godkänns för de uppgifter för vilka prövningen gjorts får inte sköta uppgifter som innefattar deltagande i säkerhetskritisk verksamhet. Arbetsgivaren ska då bedöma vilka arbetsrättsliga åtgärder som ska vidtas i den situationen, och om en förflyttning till nya uppgifter eller en uppsägning av arbetsförhållandet är möjlig enligt arbetslagstiftningen.

Norge

I Norge föreskrivs det om säkerhetsutredning i lagen om national säkerhet (Lov om nasjonal sikkerhet; sikkerhetsloven LOV-2018-06-01-24). Norges nationella säkerhetsmyndighet (Nasjonal sikkerhetsmyndighet, NSM) är administrativ myndighet för säkerhetsutredningar. Säkerhetsutredningen är en bedömning av personens tillförlitlighet, lojalitet och omdöme för att behandla säkerhetsklassificerad information eller få tillträde till viktiga nationella objekt och viktig nationell infrastruktur. Själva utredningen kan göras av olika utredande myndigheter. I Norge finns två myndigheter som tillhandahåller utredningstjänster: den civila

utredningsmyndigheten (gör årligen ca 10 000 säkerhetsutredningar) och försvarsmaktens utredningsmyndighet (gör årligen ca 20 000 säkerhetsutredningar). (se Forskrift om sikkerhetsklarering og annen klarering; klareringsforskriften, FOR-2018-12-20-2054)

I fråga om säkerhetsklassificerad information finns fyra huvudnivåer: begränsad (begränset), konfidentiell (konfidensielt), hemlig (hemmelig) och strikt hemlig (strengt hemmelig). För den lägsta nivån (begränsad) behövs endast ett särskilt tillstånd. En egentlig säkerhetsutredning behövs för de tre övriga nivåerna av säkerhetsklassificering. För var och en av de nivåerna gäller särskilda krav, som gäller den information personen ger ut och säkerhetsutredningens omfattning. Arbetsgivaren ska också bemyndiga personen att få tillgång till sekretessbelagd information. För personer som har tillträde till viktiga nationella objekt och viktig nationell infrastruktur finns två olika utredningar för tillträde: en normal och en utvidgad utredning för tillträde. Skillnaden mellan dem är omfattningen av den utredning som görs. Den som har en ikraftvarande säkerhetsutredning och som beviljats tillträde behöver inget särskilt passertillstånd.

För att beställa en säkerhetsutredning krävs samtycke av den som utredningen berör, och samtycket ska också omfatta upprepad utredning. Säkerhetsutredning krävs innan anställningsförhållandet inleds och under anställningstiden för personer inom statsförvaltningen som har tillgång till säkerhetsklassificerad information (8 kap. 2 och 9 § i sikkerhetsloven). Ingen ny säkerhetsutredning krävs när personen övergår till nya uppgifter eller en ny anställning. Däremot ska den tidigare arbetsgivaren stänga av tillgången till säkerhetsklassificerad information när anställningsförhållandet upphör och den nya arbetsgivaren aktivera den.

Om en person inte ger sitt samtycke till säkerhetsutredning, inleder utredningsmyndigheten inte utredningsförfarandet. Följderna av att samtycke och utredning saknas varierar med uppgift och organisation, och inkluderar att organisationen eventuellt kan anvisa personen andra uppgifter som inte förutsätter säkerhetsutredning. I uppgifter för vilka säkerhetsutredning är ett formellt krav innebär avsaknad av samtycke att personen inte kan sköta uppgiften.

I en del uppgifter finns behov av att hantera handlingar och information som förutsätter säkerhetsutredning för arbetstagaren enligt lagen om nationell säkerhet. När sådana uppgifter utannonseras ska det nämnas att säkerhetsutredning är ett villkor för att anställningsförhållandet ska kunna inledas. Om det innan anställningsförhållandet inleds framkommer att säkerhetsutredning inte kan göras för personen i fråga, kan det innebära ett brott mot ett villkor för anställningsförhållandet vilket innebär att anställningsförhållandet kan avslutas innan det inletts. Om det först sedan anställningsförhållandet inletts framgår att ingen säkerhetsutredning kan göras för arbetstagaren, ska anställningsförhållandet avslutas genom en officiell uppsägning. (Statens personalhåndbok 2025-01-14; 2.3.3.3 Sikkerhetsklarering).

Den som nekats säkerhetsutredning eller vars säkerhetsutredning återkallats eller som har fått ett negativt beslut har besvärsmått. Besväret handläggs i första instans av den myndighet som fattat beslutet, och över dess beslut kan vidare besvär anföras hos Norges säkerhetsmyndighet (NSM). På så sätt säkerställs en oberoende tillsyn över beslut som gäller säkerhetsutredningar. Den enskilde har rätt att få information om skälet till ett nekande eller återkallandet, om inte nationella säkerhetsaspekter hindrar att full information ges. Vid processen beaktas kravet på öppenhet och behovet av att skydda känslig information.

Stortingets utskott för övervakning av underrättelseverksamhet (EOS-utvalget) övervakar också säkerhetsmyndigheternas praxis och säkerställer lagenligheten och proportionaliteten vid handläggningen av ärenden som gäller säkerhetsutredning. Personer vilkas besvär hos Norges

säkerhetsmyndighet inte har framgång, underrättas om möjligheten att begära att EOS-utskottet ska pröva deras fall. EOS-utskottet har dock ingen behörighet att upphäva ett fattat beslut. Syftet med förfarandet är ändå att trygga den enskildes rättsskydd, eftersom ärenden som gäller säkerhetsutredningar kan innehålla en varierande mängd säkerhetsklassificerad information som personen inte får del av i motiveringarna till beslutet och/eller genom handlingsoffentligheten.

Estland

I Estland föreskrivs det om säkerhetsutredningar i lagen om statshemligheter och främmande staters klassificerade information (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus RT I 2007, 16, 77). Säkerhetsutredningarna gäller statshemligheter samt sekretessbelagd information som gäller NATO eller EU. I särskilda lagar föreskrivs det dessutom om bakgrundsutredningar om exempelvis personal vid fängelser, polisen och försvarsmakten. En säkerhetsutredning kan ansökas för den som står i anställnings- eller avtalsförhållande eller ansöker om ett sådant förhållande till en myndighet (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 31 §). Tillgång kan beviljas till information på olika nivåer, vilka klassificeras som "konfidentiell", "sekretessbelagd" eller "ytterst hemlig!" (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 28 §). Säkerhetsutredningens varaktighet beror på den skyddade informationens art. En säkerhetsutredning är i kraft högst fem år, eller så kan dess giltighetstid förlängas till högst fem år i fråga om "ytterst hemlig" och "sekretessbelagd" information. I fråga om information som klassificerats som konfidentiell görs en säkerhetsutredning för högst sju år, eller så kan dess giltighetstid förlängas med högst sju år. (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 33 (7) §). Ingen säkerhetsutredning krävs av statsförvaltningens hela personal innan anställningsförhållandet inleds eller under det. Ingen ny säkerhetsutredning behövs heller för den som övergår till ett annat anställningsförhållande eller till nya uppgifter. Säkerhetsutredningar görs av Inre säkerhetstjänsten (Kaitsepolitseiamet) och Yttre underrättelsetjänsten (Välisiuureamet) (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 48 §). För statliga ämbetsverk är det avgiftsfritt att beställa säkerhetsutredningar. Chefen för det ämbetsverk som gjort en säkerhetsutredning beslutar om beviljande och nekande av säkerhetsutredning, förlängning av dess giltighetstid eller återkallande av dess giltighet senast inom tre månader sedan de handlingar lämnats in som behövs för beviljande av säkerhetsutredning eller förlängning av dess giltighetstid. Säkerhetsutredningen beviljas av det ämbetsverk som gjort säkerhetsutredningen av personen. Tidsfristen kan dock förlängas med tre månader, om de lagstadgade villkoren uppfylls. (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 33 §).

För att beställa en säkerhetsutredning krävs personens skriftliga samtycke, med stöd av vilket den myndighet som gör säkerhetsutredningen har rätt att få information av fysiska personer, juridiska personer och olika instanser för beviljande av säkerhetsutredning eller för beslut om förlängning av dess giltighetstid under säkerhetsutredningens giltighetstid (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 27 och 31 §). Den som inte ger sitt samtycke har inte tillgång till information som omfattas av säkerhetsutredningen. Den som har ett anställningsförhållande eller en uppgift där tillgång till information som gäller statshemligheter är en förutsättning för fullgörandet av uppgiften eller som ansöker om en sådan uppgift och inte beviljas säkerhetsutredning eller för vilken dess giltighetstid inte förlängs kan agera på följande sätt: 1) personen kan inte ges uppgifter som förutsätter tillgång till statshemligheter, eller 2) personen sägs upp från en uppgift som förutsätter tillgång till statshemligheter genom ett förfarande som förskrivs i lagstiftningen om offentlig förvaltning eller arbetsavtalet med personen sägs upp i enlighet med arbetsavtalslagen. Personer kan också förbjudas eller nekas tillgång till skyddad

information tills de omständigheter som lett till begränsningen har upphört. (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 27, 33 §).

Tyskland

I Tyskland föreskrivs det om säkerhetsutredningar i lagen om krav och förfaranden för förbundsstatens säkerhetsutredningar samt skydd för klassificerad information (Sicherheitsüberprüfungsgesetz - SÜG, 20.4.1994, BGBl. I s. 867) om säkerhetsutredningsnivåerna, vilka är enkel säkerhetsutredning, utvidgad säkerhetsutredning och utvidgad säkerhetsutredning med säkerhetsundersökning. Om det vid säkerhetsutredningen framkommer information som är av vikt för säkerheten och som kan utredas endast genom åtgärder på en högre säkerhetsutredningsnivå, får den behöriga myndigheten med samtycke av den som utredningen gäller förordna följande högre säkerhetsutredningsnivå. (SÜG 7 §) Säkerhetsutredning krävs innan anställningsförhållandet inleds och under anställningsförhållandet för den personal inom statsförvaltningen som arbetar i säkerhetskritiska uppgifter (SÜG 2 (1) §). Säkerhetsutredningsprocessens varaktighet beror på de åtgärder som vidtas i varje enskilt fall (SÜG 12 §). Säkerhetsutredning kräver samtycke av den som utredningen gäller. Den som inte ger sitt samtycke till säkerhetsutredning får inte sköta säkerhetskritiska uppgifter och får inte tillgång till säkerhetsklassificerad information. Personen kan flyttas till andra uppgifter eller anställningsförhållandet kan avslutas, om de information som framkommit vid säkerhetsutredningar visar på ett grundat skäl till det.

Personen ska lämna in en ny säkerhetsanmälan vart femte år. Personen ska dessutom uppdatera anmälan vid eventuella ändringar. Den behöriga myndigheten ska kontrollera att uppdateringarna är kompletta och korrekta. En ny utredning ska vanligen inledas med tio års intervaller. Den behöriga myndigheten kan också inleda en ny utredning, om information av vikt för säkerheten tyder på att det behövs. De åtgärder som vidtas vid en ny utredning ska i regel vara de samma som vid den ursprungliga utredningen. En ny utredning görs endast med samtycke. Om den som utredningen gäller nekar till åtgärder som nämns i lagen, kan personen inte överföras till en säkerhetskritisk uppgift. (SÜG 17 §). När en person övergår till andra uppgifter krävs en ny säkerhetsutredning i regel endast om personen i de nya uppgifterna behandlar information på en högre säkerhetsnivå.

Slovenien

Det föreskrivs huvudsakligen om Sloveniens system för säkerhetsutredningar i lagen om sekretessbelagd information (Zakon o tajnih podatkih, ZTP, ZAKO2133), utöver vilken statsrådet har utfärdat flera förordningar. De författningarna utgör tillsammans en helhet i vilken det förskrivs om säkerhetsfrågor, säkerhetsutredningar av personer, organisationsutredningar (inrättningar), tillgång till EU:s och NATO:s säkerhetsklassificerade information, de säkerhetskrav som ska ställas på underleverantörer, arbetssätt för inspektionsverksamhet och intern kontroll samt användningen av officiella säkerhetsbeteckningar och sigill. Slovenien tillämpar en enhetlig juridisk referensram, vilket säkerställer kompatibilitet med EU:s och NATO:s säkerhetsutredningssystem. Behöriga myndigheter som beviljar säkerhetsutredningar är inrikesministeriet (de flesta civila utredningar), försvarsministeriet (militära och försvarsutredningar) och Sloveniens underrättelse- och säkerhetsmyndighet SOVA (i tillämpliga delar). För den nationella säkerhetsmyndigheten (The Government Office for the Protection of Classified Information - Urad Vlade za varovanje tajnih podatkov) är det en viktig uppgift att koordinera, bevilja organisationsutredningar och erhålla utländsk säkerhetsklassificerad information (ZTP art. 22; URED 8086 art. 17–19). Mellan statliga myndigheter tas ingen direkt avgift ut för säkerhetsutredningar. De behöriga myndigheter gör

utredningarna som egna uppgifter, och i lagstiftningen föreskrivs det inte om några avgifter i enskilda fall. Den myndighet som ansvarar för utredningsbegäran ansvarar också för sina interna förvaltningskostnader (till exempel arbetstid, begärda utländska utredningar). I fråga om personalen definieras i ZTP-lagen tre utredningsnivåer, som gäller tillgång till information som klassificeras i lagen (ZTP art. 22 a, 22 (1): (1) säkerhetsutredning på basnivå - tillgång till konfidentiell (ZAUPNO) information, (2) utvidgad säkerhetsutredning - tillgång till sekretessbelagd (TAJNO) information, och (3) utvidgad säkerhetsutredning med säkerhetsförfrågan - tillgång till ytterst hemlig (STROGO TAJNO) information. Alla som innehar en tjänst eller är anställda hos en myndighet har tillgång till hemlig information på intern nivå. De personer som nämns ovan undertecknar en försäkran när de inleder eller fullgör sin uppgift, i vilken de meddelar att de känner till ZTP-lagen och andra författningar om skydd för klassificerad information som de behandlar inom ramen för sina uppgifter eller skyldigheter och att de förbinder sig att behandla klassificerad information enligt de författningarna. Myndigheterna ska ge en sådan person relevant utbildning i behandling och skydd av klassificerad information innan förbindelsen undertecknas. (ZTP art. 31 a)

Säkerhetsutredning ansöks endast för de personer vilkas uppgifter förutsätter tillgång till information som klassificeras i lagen (ZTP art. 7, 22). Vid uppgifter som förutsätter klassificerad information ska arbetsgivaren inleda en säkerhetsutredning innan personen tar emot de uppgifter som förutsätter utredning antingen innan anställningsförhållandet inleds eller medan det pågår (förflyttning, befordran, nytt uppdrag) (ZTP art. 7, 22, 22 h-22 l, 25 b-25 c; Uredba o varnostnem preverjanju in izdaji varnostnega dovoljenja organizaciji, URED8086, art. 4, 11-15). En säkerhetsutredning på grundnivå är i kraft i tio år och en utvidgad säkerhetsutredning i fem år. (ZTP art. 23) En ny säkerhetsutredning krävs, om personen övergår till uppgifter som förutsätter information med högre klassificering (ZTP art. 22 h). Om den nya uppgiften förutsätter en utredning på samma eller lägre nivå och personen har en ikraftvarande omfattande utredning på den nivå som krävs, behövs inte automatiskt någon ny fullskalig utredning (ZTP art. 25 c). Enligt artikel 25 c i ZTP ska dessutom en ny interimistisk säkerhetsutredning (säkerställande av utredningens giltighet) också göras för den som redan har en ikraftvarande säkerhetsutredning, om mer än 12 månader har gått sedan personen senast fullgjorde uppgifter som förutsätter tillgång till säkerhetsklassificerade information.

För den som inte ger sitt samtycke till att en säkerhetsutredning beställs kan ingen utredning göras (URED8086 art. 4 (3)). I en sådan situation kan ingen utredning ges, och personen kan inte ges tillgång till klassificerad information, vilket kan förhindra att personen anställs i eller överförs till uppgifter som förutsätter en utredning (ZTP art. 22 b, 25). Om det vid säkerhetsutredningen framkommer problem som gäller tillförlitligheten eller säkerheten, får den behöriga myndigheten kräva att personen överförs till uppgifter som inte förutsätter tillgång till klassificerad information, tillgången till klassificerad information kan avbrytas och tillrådet återkallas. Sådana förändringar i uppgifterna kan påverka personens skyldigheter och uppgifter. På ändringar i beteckning och lön tillämpas arbetslagstiftningen och myndigheternas interna personalregler, men säkerhetsbaserade ändringar i uppgifter är en sedvanlig följd i sådana fall. (Se ZTP art. 25 b-25 c; URED8086 art. 11-15). Om tillgång till klassificerad information är en väsentlig förutsättning för skötseln av tjänsten och en säkerhetsutredning inte kan ges eller den ska återkallas, är avslutande av anställningsförhållandet (eller att personen inte kan utnämnas till tjänsten eller uppgiften) en möjlig rättslig följd med stöd av de allmänna bestämmelserna om anställningsförhållanden i kombination med bestämmelserna om återkallande eller begränsning av säkerhetsutredning (ATP art. 25 b-25 c). De arbetsrättsliga förfarandena och skyddsmekanismerna tillämpas också i sådana fall. Andra möjliga åtgärder är tillfällig avstängning av tillgången till klassificerad information innan en interimistisk säkerhetsutredning blir klar (bekräftande av utredningens giltighet) (ZTP art. 25 c), vid behov an obligatorisk medicinsk eller psykologisk bedömning (ZTP art. 25 a) och administrativa

korrigering åtgärder (URED8086 art. 6). I ZTP-lagen föreskrivs om särskilda företag vid vilka vissa tjänstemän på hög nivå kan få tillgång till säkerhetsklassificerad information utan individuell säkerhetsutredning, om sådan tillgång behövs för fullgörandet av deras grundlagsenliga eller lagstadgade tjänsteuppgifter (se ZTP art. 3). Dessutom finns vissa andra tjänstemän som definieras i lagen, vilkas uppgifter förutsätter omedelbar tillgång till sekretessbelagd information. De tjänstemännen kan få tillgång till säkerhetsklassificerad information utan någon officiell utredning, men enbart inom ramen för sina tjänsteuppgifter, och det organ som lämnar ut uppgifterna ska säkerställa alla andra säkerhetsåtgärder (till exempel behov av tillgång till uppgifterna, fysiska/tekniska skyddsåtgärder, uppföljning).

6 Remissvar

Ett utkast till regeringsproposition sändes ut på öppen remiss från den 23 mars till den 4 maj 2026. Utlåtanden begärdes av ministerier, Justitiekanslern vid statsrådet och riksdagens justitieombudsman. Ministerierna ombads också att sköta hörandet av sina egna förvaltningsområden. Också Högsta domstolen, högsta förvaltningsdomstolen samt Helsingfors och Norra Finlands förvaltningsdomstolar gavs möjlighet att lämna utlåtanden om propositionsutkastet. Sammanlagt inkom 30 remissvar.

Åtta ministerier lämnade utlåtanden om propositionsutkastet. Statsrådets kansli, inrikesministeriet, försvarsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, kommunikationsministeriet, arbets- och näringsministeriet och miljöministeriet understödde ändringsförslagen. Inget ministerium motsatte sig förslagen. I justitieministeriet föreslogs några ändringar i bestämmelsernas utformning, preciseringar i den allmänna motiveringen och specialmotiveringen samt preciserade formuleringar. Justitieministeriet konstaterade att det har deltagit i beredningen av den föreslagna ändringen av 50 § i säkerhetsutredningslagen. Justitieministeriet fogade till sitt remissvar ställningstaganden från Domstolsverket, Brottsförklaringsverket, Utsökningsverket, Åklagarämbetet, Rättsregistercentralen och Ämbetsverket Specialmyndigheterna inom justitieförvaltningen inom ministeriets förvaltningsområde, vilka ansåg att förslagen i regeringens proposition var värda understöd. Kommunikationsministeriet fogade till sitt remissvar ställningstaganden från Meteorologiska institutet, Transport- och kommunikationsverket Traficom och Trafikledningsverket inom ministeriets förvaltningsområde, vilka stödde förslagen i regeringens proposition. Jord- och skogsbruksministeriet fogade till sitt remissvar åsikter från Livsmedelsverket inom ministeriets förvaltningsområde, och arbets- och näringsministeriet berättade att det hade beaktat åsikter från sitt förvaltningsområde i sitt remissvar. Ämbetsverk inom finansministeriets förvaltningsområde som lämnade separata remissvar var Tullen, Statistikcentralen, Valtori, Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning Palkeet, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, Skatteförvaltningen och Statens ämbetsverk på Åland. Ämbetsverken stödde i princip de föreslagna ändringarna, och inget ämbetsverk motsatte sig dem. Också Polisstyrelsen, skyddspolisen och Försörjningsberedskapscentralen lämnade separata remissvar. Skyddspolisen ansåg att målet i regeringens proposition att förtydliga bestämmelserna i statstjänstemannalagen är värt understöd. Skyddspolisen understödde också den föreslagna ändringen i säkerhetsutredningslagen. Försörjningsberedskapscentralen ansåg att förslaget är behövligt och motiverat. Också Senatkongressen och Forststyrelsen lämnade remissvar i vilka de stödde förslagen.

Alla tre huvudförhandlingsparter som företrädde statens personal lämnade utlåtanden, och ingen av personalorganisationerna motsatte sig ändringsförslaget. Alla huvudförhandlingsorganisationer understödde de föreslagna ändringarna i 6 c och 7 § i statstjänstemannalagen. Enligt JUKO rf:s åsikt bör det dessutom i 6 c § stå i själva författningstexten att ansökan om säkerhetsutredning inte är knuten till huruvida detta

ursprungligen har uppgetts i platsannonser eller om säkerhetsutredning av person förutsattes före utnämningen. Organisationerna ansåg i sina remissvar att den föreslagna nya 19 a § i statstjänstemannalagen som gäller oförvitlighet och tillförlitlighet samt ansökan om säkerhetsutredning av person i huvudsak förtydligar nuläget. JHL rf ansåg dock att motiveringarna till vissa delar bör förtydligas. Enligt JUKO rf:s åsikt bör den föreslagna 19 a § i statstjänstemannalagen dessutom ha stor betydelse för tjänstemannens rättsliga ställning, och bland annat till det nya 3 mom. bör det fogas hänvisningar till relevanta paragrafer i säkerhetsutredningslagen och motiveringarna bör kompletteras till den delen att den föreslagna bestämmelsen inte innebär någon utvidgning av grunderna för tjänstemannarättsliga påföljder eller någon sänkning av tröskeln för sådana påföljder. I sina remissvar lyfte organisationerna fram att även om den föreslagna ändringen av 40 § i statstjänstemannalagen som gäller avstängning från tjänsteutövning är förståelig eller till och med behövlig, är den också problematisk med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna. JHL rf ansåg att ett samtycke i en sådan situation inte är särskilt frivilligt, och att tillämpningen av bestämmelsen bör avgränsas enbart till situationer när det är tydligt att en tjänsteman inte ger sitt samtycke och att den inte bör tillämpas till exempel i situationer när tjänstemannen annars är förhindrad att ge sitt samtycke. Enligt JUKO rf:s åsikt bör det skrivas in i 40 § att myndigheten ska fatta ett beslut om att avsluta avstängningen från tjänsteutövning omedelbart sedan tjänstemannen har gett sitt samtycke till säkerhetsutredning och lämnat den information som behövs. Alla tre organisationer tog ställning till formuleringen i specialmotiveringen om lön under tiden för avstängning från tjänsteutövning. Organisationerna understödde förslaget till ändring av 50 § i säkerhetsutredningslagen, men JUKO rf och JHL rf lyfte fram att användningsrätten till systemet bör vara inskränkt och begränsad. JUKO rf ansåg också att motiveringarna till förslaget i fråga om rättsskyddsmedel bör specificeras, och att deras konsekvenser för de föreslagna ändringarna bör behandlas. Pro rf såg det som positivt att de ändringsförslag statens huvudförhandlingsparter framfört i samarbetsförbandet har beaktats i propositionen.

Högsta förvaltningsdomstolen påpekade i sitt utlåtande att det inte framgick av propositionsutkastet hur de lämpar sig för att tillämpas på domarkåren, och att det nya lagrummet som gäller avstängning från tjänsteutövning enligt 15 kap. 2 § i domstolslagen inte omfattar domare. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg dock att det är motiverat att bedöma huruvida den förändring som skett i den nationella säkerhets- och verksamhetsmiljön förutsätter något slags ändring i motsvarande syfte i fråga om anställningsförhållandet för domare. Helsingfors förvaltningsdomstol ansåg i sitt utlåtande att det vore bra att på motiveringsnivå behandla eventuella påföljder av negativ information som framkommer vid säkerhetsutredning av person. Helsingfors förvaltningsdomstol fäste vikt vid den föreslagna 40 § i statstjänstemannalagen i fråga om kravet på samtycke. Enligt Helsingfors förvaltningsdomstols utlåtande lämnades det öppet hur ärendet framskrider om samtycke till utredning inte fås trots avstängning från tjänsteutövning. Helsingfors förvaltningsdomstol ansåg också att domarnas särställning kan förutsätta att detta ändringsförslag övervägs ytterligare.

Riksdagens justitieombudsman ansåg att den föreslagna helheten av ändringar i statstjänstemannalagen och säkerhetsutredningslagen i princip utgör en förståelig och delvis motiverad reaktion på den förändrade säkerhets- och verksamhetsmiljön samt på de luckor i bestämmelserna som inte till alla delar har kunnat täckas med gällande lagstiftning. Samtidigt ansåg justitieombudsmannen att bestämmelserna får betydande konsekvenser för tjänstemännens ställning med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna, i synnerhet i fråga om 10 och 21 § i grundlagen, och att bland annat tydliga förfaranden som kan övervakas, tillräckliga processuella garantier samt uppgiftsspecifik och individuell prövning krävs för att bestämmelserna ska kunna tillämpas på ett godtagbart sätt så att ingrepp i tjänstemannens rättsliga ställning endast sker till den del och i den omfattning det är nödvändigt för att skydda ett synnerligen viktigt allmänt intresse. Riksdagens justitieombudsman ansåg i princip att den

föreslagna 6 c § i statstjänstemannalagen är motiverat, men ansåg att det finns skäl att precisera motiveringarna till den föreslagna bestämmelsen eller till och med att ta in en hänvisning till relevanta bestämmelser i säkerhetsutredningslagen i den föreslagna bestämmelsen. Justitieombudsmannen ansåg att kravet på medborgarskap för vissa kategorier av tjänstemän vid Försörjningsberedskapscentralen är motiverat, men konstaterade att för att kravet på medborgarskap ska vara godtagbart krävs det att det är exakt knutet till uppgiften. Justitieombudsmannen ansåg att förslaget till ny 19 a § i statstjänstemannalagen i princip är förtydligande och konsekvent i relation till de allmänna utnämningsskälerna enligt 8 c § i statstjänstemannalagen och 125 § 2 mom. i grundlagen. Justitieombudsmannen ansåg det betydelsefullt att inga nya behörighetskrav eller självständiga påföljder skapas genom bestämmelsen, utan att eventuella brister fortsättningsvis åtgärdas inom ramen för gällande tjänstemannarättsliga bestämmelser. Justitieombudsmannen såg det som positivt att bestämmelsen inte förpliktar till regelmässig användning av säkerhetsutredning. Justitieombudsmannen fäste särskild vikt vid samtyckets rättsliga karaktär och ansåg det behövt att eventuella påföljder vid vägran att ge samtycke framgår tydligt av lagen och att bedömningen är fast knuten till uppgifterna verkliga säkerhetsmässiga betydelse och att tjänstemannen tryggas tillräckliga processuella garantier och ett effektivt rättsskydd innan beslut som gäller avsaknaden av samtycke fattas för tjänstemannens del.

Justitiekanslern i statsrådet ansåg att författningsgrunden i nuläget är bristfällig, och att utkastet till proposition som helhet behövs för att förtydliga rättsläget, men att det till många delar ännu är halvfärdigt. Enligt justitiekanslern i statsrådets utlåtande kräver propositionen grundlig fortsatt beredning i fråga om kraven på lagars noga avgränsning och exakthet. Enligt justitiekanslern i statsrådets utlåtande vore det ändå bra att specificera den föreslagna ändringen i 6 c § 1 mom. i statstjänstemannalagen genom en hänvisning till en eller flera uttryckliga paragrafer i säkerhetsutredningslagen, eller alternativt bör motiveringarna ändras så att de motsvarar den föreslagna bestämmelsens innehåll. Enligt Justitiekanslern framgår det inte direkt av förslaget till 19 a § i statstjänstemannalagen att en tjänsteman ska uppfylla vissa skyldigheter under hela anställningsförhållandet, och därför bör bestämmelsen preciseras till den delen. Enligt justitiekanslern i statsrådets utlåtande behöver 19 a § 2 och 3 mom. i statstjänstemannalagen preciseras genom en hänvisning till en eller flera uttryckliga paragrafer i säkerhetsutredningslagen. Justitiekanslern i statsrådet fäste också vikt vid att det i den föreslagna 19 a § inte tas ställning till hurdana åtgärder arbetsgivaren kan vidta om det vid säkerhetsutredningen av person för en tjänsteman framkommer omständigheter som inverkar på tjänstemannens förutsättningar att sköta sin uppgift. Frågan är viktig med avseende på tjänstemannens rättsliga ställning och också annars principiellt betydelsefull, och enligt justitiekanslern i statsrådet bör propositionen preciseras till denna del. Justitiekanslern i statsrådet ansåg att formuleringen i motiveringen till den föreslagna nya 40 § 2 mom. 5 punkten i statstjänstemannalagen, "Myndigheten ska fatta beslut om att avsluta avstängningen från tjänsteutövning omedelbart efter att tjänstemannen har gett sitt samtycke till säkerhetsutredning och lämnat behövliga uppgifter till den behöriga myndighet som ansvarar för säkerhetsutredningen.", bör tas in i lagtexten.

Utifrån remissvaren gjordes ett flertal tillägg till utkastet till proposition. I den allmänna motiveringen och specialmotiveringen i utkastet till proposition gjordes preciseringar som justitieministeriet föreslog i sitt utlåtande: bland annat säkerställdes det i olika delar av motiveringarna att man inte får uppfattningen att propositionen innebär att det föreskrivs om en ny grund för eller skyldighet att ansöka om säkerhetsutredning av person. Också några preciseringar som skyddspolisen föreslog gjordes i den allmänna motiveringen.

Utifrån utlåtandena från de huvudförhandlingsparter som företräder statens personal samt justitiekanslern i statsrådet fogades till beskrivningen av nuläget en omfattande beskrivning av

den gällande processen för avstängning från tjänsteutövning samt av myndighetens skyldigheter i samband med den, bland annat av myndighetens skyldighet att på eget initiativ ta upp sitt beslut till ny prövning och av principen att avstängningen från tjänsteutövning inte får fortsätta längre än nödvändigt. Det sistnämnda tillägget gjordes inte i den förslagna nya 40 § 2 mom. 5 punkten, eftersom det i propositionsutkastet inte föreslås någon ändring i den och eftersom det gällande 40 § 4 mom. som gäller alla situationer som avses i paragrafen redan förpliktar myndigheten att följa grunderna för avstängningen och också att avsluta avstängningen när det inte längre finns behov av att den fortsätter. Dessa utgångspunkter i frågan enligt gällande lagstiftning beskrivs närmare i specialmotiveringen till förslaget till ändring av 40 § i statstjänstemannalagen.

Till följd av vad justitiekanslern i statsrådet, högsta förvaltningsdomstolen och Skatteförvaltningen sade i sina remissvar har också kapitlet om domstolspraxis omarbetats och preciserats.

I flera remissvar ställdes frågan vilka tjänstemannarättsliga åtgärder arbetsgivaren kan vidta om det under säkerhetsutredningen framkommer omständigheter som inverkar på tjänstemannens oförvitlighet och tillförlitlighet. Frågan behandlas kortfattat i specialmotiveringen till den föreslagna 19 a § i statstjänstemannalagen, men till det kapitlet i propositionen där nuläget i lagstiftningen beskrivs fogades också ett avsnitt där de tjänstemannarättsliga påföljderna beskrivs och frågan behandlas också i kapitlet om konsekvenser för personalen och förhållandet till grundlagen. Eftersom det i propositionen inte föreslås några ändringar som gäller tjänstemannarättsliga påföljder eller tillämpningen av dem behandlas frågan inte i övriga avsnitt i propositionen.

Av remissvaren framgick att det inte är allmänt känt att den behöriga myndigheten, skyddspolisen eller Huvudstaben, enligt gällande lagstiftning slutligen beslutar om en säkerhetsutredning ska göras och om utredningens nivå med stöd av säkerhetsutredningslagen. Därför kan myndigheten inte i förväg på ett bindande sätt meddela på vilken nivå säkerhetsutredningen av person görs i varje enskilt fall. En precisering som gäller detta fogades till specialmotiveringen till 19 a § 3 mom. i statstjänstemannalagen.

Utifrån högsta förvaltningsdomstolens och Helsingfors förvaltningsdomstols utlåtanden kompletterades den allmänna motiveringen så att det framgår att den föreslagna nya bestämmelsen om avstängning från tjänsteutövning enligt domstolslagen (673/2016) inte omfattar domare. Till övriga delar tillämpas de föreslagna bestämmelserna också på domare i egenskap av tjänstemän. Utifrån Helsingfors förvaltningsdomstols utlåtande kompletterades också kapitlet om konsekvenser för myndigheterna.

Utifrån riksdagens justitieombudsmans utlåtande gjordes till specialmotiveringen till den förslagna ändringen i 7 § i statstjänstemannalagen som gäller krav på medborgarskap ett tillägg som gäller tolkningen av bestämmelsens tillämpningsområde och likställighetsprincipen.

Utifrån justitiekanslern i statsrådets utlåtande preciserades också kapitlet om bestämmelser på lägre nivå än lag och övergångsbestämmelser.

Utifrån justitiekanslern i statsrådets och riksdagens justitieombudsmans utlåtanden kompletterades också kapitlet om grundlagen och lagstiftningsordningen. Till kapitlet fogades bland annat ett avsnitt som beskriver processen för avstängning från tjänsteutövning och myndighetens skyldigheter och motiverades de aspekter som gäller kraven på nödvändighet och proportionalitet samt övergångsbestämmelserna närmare. I fråga om det ändringsförslag som

gäller krav på medborgarskap togs det in en sådan tillämpningsanvisning som riksdagens justitieombudsman föreslog i sitt utlåtande.

Författningstexterna preciserades något utifrån justitiekanslern i statsrådets utlåtande, till förslaget till ändring i 6 c § i statstjänstemannalagen fogades en hänvisning till 4 kap. i säkerhetsutredningslagen och till 19 a § 2 mom. en hänvisning till 19–21 § i säkerhetsutredningslagen. Dessutom preciserades utifrån justitiekanslern i statsrådets utlåtande ordalydelsen i 19 a § 1 mom., och terminologin i paragraferna harmoniserades. Utifrån justitieministeriets utlåtande ändrades 19 a § 3 mom.

7 Specialmotivering

7.1 Statstjänstemannalagen

6 c §. Enligt 4 § i säkerhetsutredningslagen ska en myndighet som har för avsikt att ansöka om en säkerhetsutredning av en person som ska utses till ett anställningsförhållande eller ett uppdrag meddela detta i den annons som gäller tillsättandet av tjänsten eller uppdraget eller på något annat lämpligt sätt. I 6 c § 1 mom. i statstjänstemannalagen föreslås ingå motsvarande bestämmelse som i nuläget om de omständigheter som ska uppges i ett meddelande som avses i 6 a § och om frågor som gäller den tjänst som ska besättas. För tydlighetens skull föreslås det att i platsannonsen också ska uppges om det är fråga om en tjänst eller ett tjänsteförhållande för vilken myndigheten enligt sin prövning förutsätter säkerhetsutredning och om kriterierna enligt säkerhetsutredningslagen uppfylls en säkerhetsutredning av person enligt 4 kap. i säkerhetsutredningslagen före utnämningen till tjänsten för prövning enligt 8 c § eller under anställningsförhållandet med stöd av den föreslagna 19 a § 2 mom. Enligt det föreslagna tillägget ska det uppges i platsannonsen om att den som söker tjänsten eller tjänsteförhållandet ska kunna anses vara medveten om att uppgifterna i den tjänst eller det tjänsteförhållande som ska tillsättas förutsätter en ikraftvarande säkerhetsutredning av person och uppföljning enligt 51 § i säkerhetsutredningslagen under hela anställningsförhållandet. Det är fråga om information som baseras på myndighetens praxis vid tidpunkten för utnämningen till tjänsten eller tjänsteförhållandet. Myndighetens praxis i fråga om säkerhetsutredning kan också ändra under anställningsförhållandet. Myndigheten kan senare ansöka om säkerhetsutredning oberoende av om detta ursprungligen har uppgetts i platsannonsen eller om säkerhetsutredning av person förutsattes före utnämningen. Med myndighet avses det ämbetsverk som är en tjänstemans arbetsgivare och vid vilket personen är utnämnd till en tjänst eller ett tjänsteförhållande. I fråga om sådana tjänstemän som avses i 26 § i statstjänstemannalagen avses med myndighet det ministerium om enligt lagen om statsrådet (175/2003) bereder utnämningen.

7 §. Det föreslås att paragrafen ändras så att till de tjänster som förutsätter finskt medborgarskap enligt 1 mom. 10 och 13 punkten läggs direktörstjänster och tjänster som enhetschefer som är direkt underställda generaldirektören, sådana tjänster vid Försörjningsberedskapscentralen som omfattar beredskaps- och förberedelseuppgifter samt sådana tjänster vid Försörjningsberedskapscentralen som omfattar behandling av information som avses i lagen om tillsyn över utlänningar företagsköp (172/2012).

I 7 § 1 mom. 10 punkten i den gällande statstjänstemannalagen föreskrivs om krav på medborgarskap för sådana ledande sakkunnigtjänster vid arbets- och näringsministeriet vars uppgifter omfattar att behandla information som avses i lagen om tillsyn över utlänningar företagsköp, och i 13 punkten för direktörstjänster som är direkt underställda Energimyndighetens överdirektör. Det föreslås att utvidgningen av kravet på medborgarskap inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde till att omfatta vissa tjänster vid Försörjningsberedskapscentralen tas in i 1 mom. 10 punkten, för att den föreslagna ändringen

ska följa samma regleringsmetod som i 7 § 1 mom. med en förteckning som ordnats enligt förvaltningsområde. Samtidigt föreslås det att *13 punkten* upphävs och att dess innehåll likaså tas in i 10 punkten. Enligt den punkten får endast finska medborgare utnämnas till direktörstjänster som är direkt underställda Energimyndighetens överdirektör.

I den gällande 1 mom. 10 punkten föreskrivs att endast finska medborgare får utnämnas till sådana ledande sakkunnigtjänster vid arbets- och näringsministeriet vars uppgifter omfattar att behandla information som avses i lagen om tillsyn över utlänningars företagsköp. I sådana uppgifter behandlas sådana känsliga uppgifter om företagsköp som ofta inte är offentliga och som ofta gäller företagsköp (försvars- och säkerhetssektorerna, försörjningsberedskapskritiska fall, livsviktiga samhällsfunktioner) som om de genomförs kan äventyra synnerligen viktiga nationella intressen. Hur kritisk informationen är hänger samman med Finlands säkerhetspolitiska läge vid varje given tidpunkt. Eftersom det framöver är möjligt att Försörjningsberedskapscentralens tjänstemän deltar i kontrollen av utländska företagsköp föreslås det också en bestämmelse om krav på medborgarskap för de tjänstemän vid Försörjningsberedskapscentralen som behandlar sådana uppgifter. Samtidigt föreslås det att kopplingen mellan kravet på medborgarskap och tjänstebeteckningen stryks, eftersom uppgifter på samma nivå också sköts under andra tjänstebeteckningar än ledande sakkunnig.

Lagen om tryggnad av försörjningsberedskapen och om Försörjningsberedskapscentralen (RP 145/2025 rd) trädde i kraft den 1 april 2025. Lagen innebar att Försörjningsberedskapscentralen blev ett statligt ämbetsverk och att dess arbetstagare blev tjänsteinnehavare. Under beredningen av lagen krävdes finskt medborgarskap av vissa tjänstemän vid Försörjningsberedskapscentralen.

I 1 mom. 10 punkten föreslås en ny bestämmelse om att finskt medborgarskap också krävs för direktörstjänster och enhetschefstjänster som är direkt underställda Försörjningsberedskapscentralens generaldirektör och sådana tjänster vid Försörjningsberedskapscentralen som omfattar beredskaps- och förberedelseuppgifter. De tjänstemän som anges i punkten utövar betydande offentlig makt och tar del av omfattande, viktig information om tryggnaden av livsviktiga samhällsfunktioner, och de spelar en viktig roll för beredskapsarrangemangens funktion. De tjänstemän som anges i punkten kan också ha tillträde till platser och tillgång till platsinformation som, om den avslöjas eller annars utnyttjas på ett orättmätigt sätt, kan äventyra den nationella säkerheten och de internationella relationerna. Dessutom ingår i tjänsteuppgifterna andra ärenden som har samband med den nationella säkerheten och Finlands internationella relationer. Eftersom uppgifternas innehåll kan variera betydligt, bör bestämmelsens tillämpningsområde tolkas utifrån prövning i det enskilda fallet. Vid tillämpningen av bestämmelsen bör det ses till att kravet på medborgarskap inte blir en mer omfattande begränsning än vad som är nödvändigt med tanke på de faktiska kraven för uppgiften, och att likställighetsprincipen beaktas på behörigt sätt.

Kravet på medborgarskap föreslås gälla utnämningar som sker från och med den dag då den föreslagna lagen träder i kraft. Kravet på medborgarskap för vissa tjänster vid Försörjningsberedskapscentralen föreslås därmed inte gälla befintliga utnämningar.

19 a §. Det föreslås att till lagen fogas *en ny 19 a §*. I *1 mom.* i paragrafen föreslås ingå en bestämmelse som förtydligar nuläget, enligt vilken en statlig tjänsteman under hela anställningsförhållandet ska uppvisa den oförvitlighet som krävs för att tjänsten, tjänsteförhållandet eller de uppgifter som hör till förordnandet ska kunna skötas på behörigt sätt, inte får ha bindningar som äventyrar en behörig skötsel av tjänsteuppgifterna, och också i övrigt ska ha förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också i övrigt tillförlitligt sätt. Kraven enligt bestämmelsen stämmer överens med 8 c § i statstjänstemannalagen, vilket

innebär att kravet på oförvitlighet och oberoende kvarstår oförändrade under tjänstemannens hela anställningsförhållande och inte endast gäller vid rekryteringstidpunkten. Genom den nya bestämmelsen förändras inte de krav som ställs på tjänstemän. Förvaltningsutskottet har tidigare i sitt betänkande om 8 c § (FvUB 23/2017 rd) konstaterat att för den som utnämns till en statlig tjänst är oförvitlighet, oberoende och tillförlitlighet viktiga krav som utöver tjänstemän också gäller hela den offentliga sektorns verksamhet och god förvaltning, och att till en tjänstemans tillförlitlighet hör förmågan att sköta uppgifterna på ett ärligt och lojalt sätt.

Liksom 8 c § i statstjänstemannalagen har den föreslagna nya bestämmelsen en nära anknytning till 14 § i statstjänstemannalagen. Bestämmelsen ska alltid bedömas i relation till de skyldigheter som gäller tjänsteutövning och uppträdande enligt 14 § i statstjänstemannalagen eller till exempel i relation till bestämmelserna i statstjänstemannalagen om mottagande av förmåner (15 §) och bisysslor (18 §) och andra bestämmelser om jäv i statstjänstemannalagen och förvaltningslagen. Genom paragrafen skapas inga nya skyldigheter för ämbetsverk som arbetsgivare att på något annat sätt än hittills kontrollera sina tjänstemäns oförvitlighet och oberoende, utan bedömningen sker i motsvarande situationer och på motsvarande sätt som hittills.

Trots att de krav som föreslås ingå i 1 mom. inte gäller utnämningen, är det viktigt att notera, som förvaltningsutskottet konstaterat i sitt betänkande om 8 c § i statstjänstemannalagen (FvUB 23/2017 rd), att kraven inte utgör behörighetsvillkor för tjänster. Också i detta sammanhang, liksom i 8 c §, föreslås det att det praktiska genomförandet av de allmänna krav för utnämning till tjänst som ställs upp i grundlagen genomförs och delvis förstärks, också under anställningsförhållandet. Enligt 125 § 2 mom. i grundlagen är de allmänna utnämningsgrunderna för offentliga tjänster skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd. Enligt förarbetena avses med beprövad medborgerlig dygd meriter från allmän samhällsaktivitet som är relevanta för skötseln av tjänsten samt oklanderligt uppförande. Också utnämningsgrunderna ska tolkas i sammanhang med de allmänna och särskilda behörighetsvillkoren för respektive tjänst, och då ska också beaktas tjänstebenämningen och uppgiftsområdet samt de konkreta arbetsuppgifter som hör till tjänsten

Ställningen som tjänsteman kan anses förutsätta att man avhåller sig från sådant beteende som kan försvaga förtroendet för tjänsteverksamheten hos personer utanför förvaltningen eller annars kan äventyra tjänstemannens objektivitet. Med oförvitlighet avses i detta sammanhang vanligen att tjänstemannen agerar oklanderligt. Det innebär ändå inte att personen inte får ha några straff eller förseelser. Genom hänvisningen till bindningar betonas tjänstemannens oberoende: personen får inte ha exempelvis sådana ekonomiska bindningar eller utländska bindningar som utsätter honom eller henne för osakliga utomstående påtryckningar eller för annan påverkan.

Enligt förvaltningsutskottets betänkande om 8 c § i statstjänstemannalagen (FvUB 23/2017 rd) har personens bakgrund olika betydelse och vikt för olika tjänster och uppgifter. Exempelvis förutsätts av personer som i sitt arbete fortlöpande använder särskilt skyddat informationsmaterial en särskilt hög nivå av tillförlitlighet. Detsamma gäller personer i säkerhetsuppgifter inom den offentliga förvaltningen samt andra som i sina arbetsuppgifter får tillgång till sekretessbelagd information som inverkar på viktiga säkerhetsintressen. Enligt grundlagsutskottets och förvaltningsutskottets tidigare ställningstaganden (GrUU 33/2017 rd, FvUB 23/2017 rd) är också kravet på oförvitlighet knutet till den oförvitlighet som tjänstemannens uppgifter förutsätter. Det krav på oförvitlighet som uppgifterna förutsätter kan anses vara en annan sak än ett allmänt och absolut krav på oförvitlighet.

I regeringens proposition ingår inga nya eller särskilda tjänstemannarättsliga påföljder för situationer när myndigheten får information om att tjänstemannen inte uppfyller kraven enligt 1 mom. Sådana situationer avgörs med stöd av gällande tjänstemannarättsliga bestämmelser. Därmed inverkar ändringarna inte till exempel på uppsägningströskeln. Grunden för tjänstemannarättsliga åtgärder exempelvis inte heller enbart vara en motsvarande förlust av förtroende som avses i 26 a § i statstjänstemannalagen, som gäller statssekreterare och ministrars specialmedarbetare.

En myndighet som överväger eventuella påföljder ska alltid utöver gärningens eller försummelsens allvarlighetsgrad också beakta dess konsekvenser för myndighetens verksamhet samt tjänstemannens ställning och uppgifter. Vilken oförvitlighet och vilket oberoende uppgifterna kräver samt vilka bindningar som äventyrar ett behörigt handhavande av uppgifterna varierar med andra ord med den ställning tjänsten, tjänsteförhållandet eller förordnandet innebär samt med tjänstens eller tjänsteförhållandets art. En eventuell påföljd ska vara i enlighet med proportionalitetsprincipen, och prövningen ska alltid baseras på en helhetsbedömning i det enskilda fallet. Myndigheten ska spegla betydelsen av gärningarna eller övrig information om situationen mot huruvida tjänstemannen kan sköta sina tjänsteuppgifter vid ämbetsverket i ljuset av den information som framkommit utan att det äventyrar medborgarnas förtroende för ämbetsverkets förmåga att sköta sina uppgifter på ett oberoende och tillförlitligt sätt. Vid denna prövning ska myndigheten alltid beakta kraven på opartiskt bemötande och diskrimineringsförbudet enligt 11 § i statstjänstemannalagen.

Om bedömningen av de förutsättningar som ställs upp för tjänstemän i detta moment baserar sig på en anmälan som gjorts utifrån kontrollen av oförvitligheten eller på information som fåtts som resultat av säkerhetsutredningsprocessen, är myndigheten som arbetsgivare inte bunden av den. Bedömningen av konsekvenserna av information om en tjänsteman för handhavandet av tjänsten eller tjänsteförhållandet lämnas till myndighetens prövning som arbetsgivare. Vid denna bedömning kan myndigheten dra nytta av tillämpningspraxis för säkerhetsutredningslagen samt i tillämpliga delar tolkningsrekommendationerna av nämnden för bedömningskriterier som tillsatts med stöd av säkerhetsutredningslagen.

Hittills har nämnden för bedömningskriterier bland annat utfärdat följande rekommendationer: Bedömning av uppgifter om brottslig gärning i säkerhetsutredningsförfarandet (Rekommendationer från nämnden för bedömningskriterier 1/2017), Bedömning av utländska bindningar vid säkerhetsutredning av person (Rekommendationer från nämnden för bedömningskriterier 2/2017), Betalningsstörningar och andra ekonomiska uppgifter i säkerhetsutredningar av personer (Rekommendationer från nämnden för bedömningskriterier 1/2020) samt Utnyttjande av en giltig säkerhetsutredning och ett giltigt samtycke (Rekommendationer från nämnden för bedömningskriterier 2026:8).

I det föreslagna 2 mom. ges ämbetsverket som arbetsgivare möjlighet att för att säkerställa de förutsättningar som beskrivs i 1 mom. ansöka om säkerhetsutredning av person också under anställningsförhållandet för de tjänstemän som sköter uppgifter som avses i 19–21 § i säkerhetsutredningslagen, för vilka det är möjligt enligt säkerhetsutredningslagen. Vid en del av statens ämbetsverk kan uppgifterna kräva en giltig säkerhetsutredning för hela den tid som uppgifterna sköts, och därför har en del av ämbetsverken gjort en ny säkerhetsutredning av personen efter att giltighetstiden för en säkerhetsutredning som gjorts före utnämningen har löpt ut. Den rättsliga grunden för förfarings sättet har dock varit oklar. Den föreslagna författningens syfte är inte att skapa en skyldighet för myndigheten att i regel alltid ansöka om säkerhetsutredning när det är tillåtet enligt säkerhetsutredningslagen, utan att föreskriva i lagen om möjlighet att göra det om myndigheten anser att en tjänstemans uppgifter förutsätter det och om säkerhetsutredningslagen tillåter det.

Bestämmelsen gäller tjänstemän oberoende av om de är utnämnda till en tjänst eller till ett tidsbestämt tjänsteförhållande. Möjligheten att ansöka om säkerhetsutredning är inte heller knuten till huruvida detta ursprungligen har uppgetts i platsannonser eller om säkerhetsutredning av person förutsattes före utnämningen. Rättigheten kan därmed utövas under hela anställningsförhållandet i sådana situationer när det enligt myndighetens bedömning är motiverat med tanke på de uppgifter tjänsten, tjänsteförhållandet eller förordnandet innebär. Utövan av rättigheten förutsätter inte att ändringar planeras eller görs i uppgifterna, men när den utövas ska kraven på opartiskt bemötande och diskrimineringsförbudet enligt 11 § i statstjänstemannalagen beaktas. Enligt 10 § 1 mom. i säkerhetsutredningslagen görs ingen ny säkerhetsutredning om det finns en giltig motsvarande säkerhetsutredning om den som utredningen gäller, om inte något annat följer av särskilda skäl. Vid denna bedömning kan myndigheten dra nytta av rekommendationen i frågan.¹⁷

Myndigheten har i nuläget begränsade möjligheter att under anställningsförhållandet utreda den allmänna tillförlitlighet, oförvitlighet och oberoende som krävs för uppgifterna som tjänsteman. Den författningen bidrar till att säkerställa att säkerhetsutredning av person vid statens kan användas i alla situationer som säkerhetsutredningslagen möjliggör under tjänstemannens hela anställningsförhållande, om uppgifterna i anställningsförhållandet kräver det.

I 3 mom. ingår en informativ hänvisning till säkerhetsutredningslagen. Bestämmelser om myndighetens rätt som arbetsgivare att ansöka om säkerhetsutredning för en enskild tjänstemans uppgifter, liksom också om säkerhetsutredningens innehåll och giltighetstid, föreslås ingå i säkerhetsutredningslagen. Enligt nuvarande lagstiftning beslutar den behöriga myndigheten, skyddspolisen eller Huvudstaben, slutligen om en säkerhetsutredning ska göras och om utredningens nivå med stöd av säkerhetsutredningslagen. Myndighetens faktiska möjlighet som arbetsgivare att ansöka om säkerhetsutredning beror alltså på huruvida myndigheten redan omfattas av säkerhetsutredningsförfarandet, alltså i regel om den har ansökt om att bli säkerhetsutredningskund hos skyddspolisen, och för vilka uppgifter myndigheten enligt säkerhetsutredningslagen har rätt att ansöka om säkerhetsutredning. Den föreslagna ändringen innebär inget som helst avsteg från säkerhetsutredningslagen eller från kravet enligt den på samtycke av den som säkerhetsutredningen gäller.

En säkerhetsutredning förutsätter enligt säkerhetsutredningslagen alltid samtycke av den som utredningen gäller. En tjänsteman som vägrar en säkerhetsutredning som behövs för ämbetsverkets verksamhet eller för uppgifterna kan avstängas från tjänsten i enlighet med den föreslagna ändringen i 40 §.

40 §. Det föreslås att till 2 mom. fogas en ny 5 punkt, och därför ändras 4 punkten så att punkten ersätts med ett komma. Enligt den föreslagna nya 5 punkten kan en myndighet stänga av en tjänsteman från tjänsteutövning, om en säkerhetsutredning enligt säkerhetsutredningslagen inte kan göras i fråga om tjänstemannen av orsaker som beror på tjänstemannen. Bestämmelsens syfte är att genom en säkringsåtgärd säkerställa att myndigheten har möjlighet att ingripa i tjänstemannens ställning i situationer när tjänstemannens uppgifter förutsätter en säkerhetsutredning och myndigheten har rätt enligt säkerhetsutredningslagen att ansöka om säkerhetsutredning för en tjänsteman som arbetar i de uppgifterna, men tjänstemannen har vägrat att ge sitt samtycke eller återkallat ett tidigare givet samtycke till säkerhetsutredning. Som vägran kan också betraktas tjänstemannens passivitet med att lämna behövlig information till den behöriga myndighet som ansvarar för säkerhetsutredningen av person eller vägran att

¹⁷ Rekommendation av nämnden för bedömningskriterier, justitieministeriets publikationer 2026:8 (på finska), s. 16

lämna den informationen. Myndigheten ska i enlighet med 40 § i statstjänstemannalagen på eget initiativ fatta beslut om att avsluta avstängningen från tjänsteutövning omedelbart efter att tjänstemannen har gett sitt samtycke till säkerhetsutredning och lämnat behövliga uppgifter till den behöriga myndighet som ansvarar för säkerhetsutredningen.¹⁸

Före avstängningen från tjänsteutövning ska myndigheten höras i enlighet med 66 § i statstjänstemannalagen. Myndigheten ska också utreda om en tjänsteman som har vägrat ge sitt samtycke till säkerhetsutredningen, återkallat ett tidigare samtycke eller uppträtt passivt i saken på det sätt som beskrivs ovan har förstått sakens betydelse. Om möjligt kan myndigheten som arbetsgivare redan före hörandet gällande avstängning från tjänsteutövning begära att tjänstemannen ger sitt samtycke till ansökan om säkerhetsutredning och lämnar den information som behövs för säkerhetsutredningen före ett visst datum för undvikande av missförstånd.

Propositionen medför ingen förändring i fråga om det som sägs i kapitel 2.1 om avstängning av tjänstemän från tjänsteutövning. De allmänna principerna enligt 40 § i statstjänstemannalagen tillämpas också i fråga om den föreslagna 2 mom. 5 punkten.

Enligt 15 kap. 2 § i domstolslagen tillämpas den föreslagna nya bestämmelsen inte på domare.

Enligt lagen om statens tjänstekollektivavtal (664/1970) avtalas det om lönesättningen för tjänstemän i tjänstekollektivavtal. Enligt statens allmänna tjänste- och arbetskollektivavtal betalas ingen lön för frånvaro, om det inte uttryckligen har överenskommit om att lön ska betalas. I statens allmänna tjänste- och arbetskollektivavtal avtalas om lön för tiden för avstängning från tjänsteutövning i en del situationer.

7.2 Säkerhetsutredningslagen

50 §. *Utlämnande av uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar.* Det föreslås att 2 mom. i princip ska motsvara nuläget. Med stöd av 2 mom. får skyddspolisens trots sekretessbestämmelserna på ett sätt som den godkänner med hjälp av teknisk anslutning lämna de uppgifter som definieras i 2 mom. 1–4 punkten ur registret över säkerhetsutredningar till en av de myndigheter som anges i momentet utsedd person för att behovet att skaffa en säkerhetsutredning ska kunna bedömas. Bestämmelsens syfte är att minska antalet ansökningar om nya utredningar för personer för vilka det redan finns en ikraftvarande utredning.

Strävan är att genom den föreslagna bestämmelsen på motsvarande sätt som i nuläget begränsa den krets som har rätt att använda registret över säkerhetsutredningar, så att myndigheten också framöver ska utse en person som har användningsrätt till registret. Enligt förslaget ska möjligheten till teknisk anslutning utvidgas till att utöver ministeriet också omfatta alla statliga ämbetsverk, Folkpensionsanstalten samt Affärsverket Senatfastigheter som avses i 1 § i lagen om Senatfastigheter och Försvarsfastigheter och dess dotteraffärsverk. Med statliga ämbetsverk avses i enlighet med 1 § 3 mom. i statstjänstemannalagen statens ämbetsverk eller inrättningar som inrättats genom lag eller genom förordning av statsrådet. Enligt bestämmelsen ska ämbetsverket utse en person som har användningsrätt till registret. Vid ämbetsverken kan användningsrätt till exempel beviljas tjänstemän som leder ämbetsverkens administration eller ansvarar för säkerheten och deras ersättare samt sakkunniga som ansvarar för rekrytering, så att antalet säkerhetsutredningar som begärs internt inom förvaltningen och kostnaderna för dem kan minimeras och den information systemet innehåller används effektivt internt. Beviljandet av en sådan anslutning för dem som föreslås är befogat med beaktande av det stora antalet

¹⁸ RP 63/2007 rd, s. 8.

säkerhetsutredningar till följd av uppgifternas art samt behovet att upprätthålla ikraftvarande säkerhetsutredningar av person under hela anställningsförhållandet. Antalet personer med användningsrätt i respektive organisation bör begränsas.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Eftersom de föreslagna bestämmelserna inte innehåller några bemyndiganden att utfärda förordning är avsikten inte att utfärda några bestämmelser på lägre nivå än lag med anledning av propositionen. Det finns inget behov av att i samband med lagändringarna göra ändringar i bemyndigandena att utfärda förordning i den gällande statstjänstemannalagen och säkerhetsutredningslagen.

9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelse

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

I statstjänstemannalagen föreslås ingå en övergångsbestämmelse, enligt vilken de föreslagna 19 a § och 40 § 2 mom. 5 punkten ska tillämpas också på tjänster och tjänsteförhållanden som har besatts innan lagen träder i kraft.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Samband med andra propositioner

Propositionen har inget samband med andra propositioner.

10.2 Förhållandet till budgetpropositionen

Propositionen har inget förhållande till budgetpropositionen.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

11.1 Utgångspunkter

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Enligt förarbetena till grundlagen täcker bestämmelsen också grunderna för tjänstemännens rättsliga ställning (RP 1/1998 rd, s. 132/I).¹⁹

De bestämmelser som föreslås i propositionen kan bedömas vara av betydelse i synnerhet med avseende på skyddet för privatlivet enligt 10 §, rättsskyddskravet enligt 21 § och jämlikheten enligt 6 § i grundlagen.

Statstjänstemän har i princip samma grundläggande fri- och rättigheter som andra. Å andra sidan är det likaså klart att statstjänstemäns tjänsteuppgifter kan ställa krav och begränsningar som gäller dem. Syftet med de föreslagna bestämmelserna om krav på oberoende och tillförlitlighet i övrigt för statstjänstemän är att trygga statliga myndigheters opartiskhet och medborgarnas förtroende för statstjänstemännens oberoende och tillförlitlighet. Enbart möjligheten att en statstjänsteman inte är oberoende eller att hans eller hennes tillförlitlighet kan ifrågasättas är ägnad att försvaga medborgarnas förtroende för myndigheternas verksamhet. Utifrån de

¹⁹ GrUU 19/2011 rd - RP 95/2011 rd, s. 2

omständigheter som nämns ovan kan bestämmelsen om krav på oberoende för statstjänstemän anses godtagbart med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Syftet med de bestämmelser som föreslås i propositionen är att trygga statens säkerhet och viktiga allmänna intressen. Därmed baseras bestämmelserna på ett godtagbart samhälleligt intresse på det sätt som grundlagen förutsätter.

11.2 Säkerställande av tjänstemäns oförvitlighet och tillförlitlighet under anställningsförhållandet

De föreslagna bestämmelserna kompletterar 8 c § i den gällande statstjänstemannalagen, som har stiftats med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 33/2017 rd). Enligt det föreslagna 19 a § 1 mom. ska en statlig tjänsteman under hela anställningsförhållandet uppvisa den oförvitlighet som krävs för att tjänsten, tjänsteförhållandet eller de uppgifter som hör till förordnandet ska kunna skötas på behörigt sätt, inte får ha bindningar som äventyrar en behörig skötsel av tjänsteuppgifterna, och också i övrigt ska ha förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också i övrigt tillförlitligt sätt. De krav som anges ovan är viktiga och berör utöver tjänstemän också hela den offentliga förvaltningens verksamhet och god förvaltning. Till en tjänstemans tillförlitlighet hör förmågan att sköta uppgifterna ärligt och lojalt. Enligt 14 § i statstjänstemannalagen ska en tjänsteman utföra sina uppgifter på behörigt sätt och utan dröjsmål samt iaktta bestämmelserna om arbetsledning och övervakning. Den föreslagna bestämmelsen har en nära anknytning till den bestämmelsen. Enligt grundlagsutskottets och förvaltningsutskottets tidigare ställningstaganden (GrUU 33/2017 rd, FvUB 23/2017 rd) är också kravet på oförvitlighet knutet till den oförvitlighet som tjänstemannens uppgifter förutsätter. Det krav på oförvitlighet som uppgifterna förutsätter kan anses vara en annan sak än ett allmänt och absolut krav på oförvitlighet. I propositionen föreslås inga bestämmelser om nya eller särskilda tjänstemannarättsliga påföljder för situationer när myndigheten får information om att tjänstemannen inte uppfyller kraven enligt den föreslagna 19 a §, och ändringarna får inga konsekvenser för grunderna eller tröskeln för uppsägning eller hävning av tjänsteförhållandet.

Med stöd av det föreslagna 19 a § 2 mom. kan myndigheten som arbetsgivare alltid vid behov ansöka om säkerhetsutredning av person för en tjänsteman i dess tjänst, om de uppgifter som hör till tjänsten, tjänsteförhållandet eller förordnandet är sådana att myndigheten med stöd av säkerhetsutredningslagen kan förutsätta säkerhetsutredning av person för den som handhar dem. I 19–21 § i säkerhetsutredningslagen förskrivs noggrant om de uppgifter för vilka säkerhetsutredning kan göras för den som handhar dem, i den omfattning som förskrivs. I praktiken begränsar bestämmelserna i säkerhetsutredningslagen prövningsrätten för den myndighet som är tjänstemannens arbetsgivare när det gäller att definiera omfattningen av säkerhetsutredningarna av personer för respektive uppgift. Ansökan om säkerhetsutredning är därmed knuten till en viss uppgift, och den kan endast göras om säkerhetsutredningslagen möjliggör det. Med beaktande av tjänstemannens rättsskydd, som beskrivs närmare i kapitel 12.3, kan de föreslagna bestämmelserna inte anses problematiska med tanke på proportionalitetskravet eller tjänstemannens rättsskydd. Till den delen är förslaget också noga avgränsat och exakt.

Grundlagsutskottet har ansett det synnerligen betydelsefullt med tanke på proportionalitetskravet hur den persons ställning om vars uppgifter säkerhetsutredningen görs regleras i lagen (GrUU 21/2001 rd, s. 3/II). Till den delen hade grundlagsutskottet när säkerhetsutredningslagen stiftades inget att anmärka på bestämmelserna om ställningen och rättigheterna för den som utredningen gäller, och i detta sammanhang föreslås inga ändringar i de bestämmelserna. Till den delen är förslaget också proportionellt.

Propositionens syfte är att svara mot de förändringar som skett i statliga ämbetsverks säkerhets- och verksamhetsmiljö, i synnerhet i fråga om personalsäkerheten, och mer allmänt i ämbetsverkens beredskap, under tjänstemannens hela anställningsförhållande. Som ett självständigt mål syftar propositionen dessutom till att säkerställa och stärka förtroendet för myndigheternas verksamhet samt att värna och främja den. Bakgrunden till de föreslagna bestämmelserna är de situationer i domstolspraxis som beskrivs i kapitel 2.6, och som inte tidigare har kunnat beaktas i statstjänstemannalagen. Målet är att föreskriva om ett tydligt krav på allmän tillförlitlighet, oförvitlighet och oberoende för statstjänstemän och att ge myndigheter som arbetsgivare, laglighetsövervakningen och de rättskipande myndigheterna grund i lagen för att bedöma situationer. Till den delen kan förslaget i praktiken anses nödvändigt.

Säkerhetsutredningar av person som görs under tjänstemannens tjänsteförhållande är betydelsefulla med tanke på skyddet för privatlivet enligt 10 § i grundlagen. Med stöd av den i propositionen föreslagna 19 a § kan myndigheten med stöd av tjänstemannens samtycke ansöka om säkerhetsutredning av person om de uppgifter tjänstemannens tjänst, tjänsteförhållande eller förordnande innebär är sådana som avses i 19–21 § i säkerhetsutredningslagen och myndigheten enligt säkerhetsutredningslagen har rätt att ansöka om säkerhetsutredning för en tjänsteman som handhar de uppgifterna. En säkerhetsutredning av person kan göras med stöd av tjänstemannens samtycke. Om tjänstemannen vägrar att ge sitt samtycke till säkerhetsutredning av person, kan myndigheten som tjänstemannens arbetsgivare besluta att stänga av tjänstemannen från tjänsteutövning med stöd av den i propositionen föreslagna 40 § 2 mom. 5 punkten i statstjänstemannalagen.

Grundlagsutskottet har ansett²⁰ (se GrUU 27/1998 rd, GrUU 19/2000 rd, GrUU 31/2005 rd, GrUU 30/2010 rd) att samtycke från den person som är föremål för en inskränkning i de grundläggande fri- och rättigheterna i sig kan vara av betydelse för en konstitutionell bedömning, och har i detta hänseende ansett att det väsentliga är vad som i en viss situation kan betraktas som ett juridiskt relevant samtycke. Å andra sidan är det enligt utskottets åsikt klart att skyddet för grundläggande fri- och rättigheter inte som en juridisk fråga alltid kan förlora sin betydelse enbart för att det i någon lag föreskrivs att en åtgärd kräver samtycke av den berörde. Skyddet kan inte i vilket som helst ärende vara beroende av den behöriga personens samtycke. Utskottet har krävt att en lag som gör det möjligt att utifrån ett samtycke ingripa i skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna bland annat ska vara exakt och noga avgränsad, att den föreskriver hur samtycket ges och hur det återkallas, att det säkerställs att samtycket är genuint och ges av fri vilja samt att lagstiftningen är nödvändig.

De bestämmelser som föreslås i propositionen kan anses vara noga avgränsade och exakta. De föreslagna bestämmelserna bör också anses nödvändiga med tanke på statsförvaltningens personalsäkerhet. Myndighetens prövningsrätt är snäv i fråga om när uppgifterna förutsätter att en säkerhetsutredning av person görs också under anställningsförhållandet, och den är beroende av bestämmelserna i 19–21 § i säkerhetsutredningslagen. Med beaktande också av vad som sägs om tjänstemannens rättsskydd i kapitel 11.4 har de föreslagna bestämmelserna inte bedömts vara problematisk med avseende på 10 § i grundlagen.

De allmänna utnämningsskälerna enligt grundlagens 125 § 2 mom. för offentliga tjänster är skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd. Enligt förarbetena till grundlagen avses med beprövad medborgerlig dygd i samband med allmänna medborgerliga aktiviteter förvärvade meriter som har relevans för skötseln av tjänsten samt ett gott uppförande (RP 1/1998 rd, s. 180). I regeringens proposition som ledde till att grundlagen stiftades, i dess

²⁰ GrUU 4/2013 rd och GrUU 16/2010 rd

detaljmotivering eller i grundlagsutskottets betänkande (GrUB 10/1998 rd) begränsas inte uttryckligen möjligheten att föreskriva om krav på oförvitlighet under en tjänstemans anställningsförhållande. Därmed är det fråga om en allmän skyldighet för tjänstemän, om vilken det kan föreskrivas i vanlig lag. Syftet med de förslagna bestämmelserna är att på det sätt som beskrivs ovan i fråga om varje enskild uppgift säkerställa att de som handhar sådana uppgifter som avses i 19–21 § i säkerhetsutredningslagen är oförvitliga. Med beaktande av det som framförs i detta kapitel kan det bedömas att de förslagna bestämmelserna inte heller är problematiska med avseende å 125 § i grundlagen.

11.3 Skyddet för privatlivet

De bestämmelser som föreslås i propositionen kan bedömas vara av betydelse med tanke på det skydd för privatlivet och personuppgifter som tryggas i 10 § i grundlagen. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Skyddet enligt 10 § i grundlagen kompletteras av skyddet för privatlivet enligt artikel 8 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) samt av respekten för privatlivet enligt artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och av skyddet av personuppgifter enligt artikel 8 i samma stadga. För skyddet för personuppgifter har grundlagsutskottet i sin etablerade praxis ansett det viktigt att reglera åtminstone syftet med registreringen, innehållet i de registrerade uppgifterna, det tillåtna användningsändamålet inklusive rätten att lämna ut uppgifter, hur länge uppgifterna ska lagras i personregister och de registrerades rättsskydd (till exempel GrUU 31/2017 rd, GrUU 13/2016 rd). Med anledning av att dataskyddsförordningen började tillämpas har grundlagsutskottet sett det som motiverat att justera sin tidigare ståndpunkt till lagstiftningen om skyddet för personuppgifter på vissa punkter (GrUU 14/2018 rd, s. 4). Enligt grundlagsutskottet är det i regel tillräckligt med tanke på 10 § 1 mom. i grundlagen att bestämmelserna uppfyller kraven enligt EU:s allmänna dataskyddsförordning. Enligt utskottet bör skyddet för personuppgifter i första hand tillgodoses med stöd av dataskyddsförordningen och den nationella allmänna lagstiftningen.

De bestämmelser som förslås i propositionen kan i någon mån bedömas öka antalet säkerhetsutredningar av personer som görs jämfört med nuläget, om de uppgifter som hör till tjänsten, tjänsteförhållandet eller förordnandet är sådana som avses i 19–21 § i säkerhetsutredningslagen, som stiftats med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 3/2014 rd). Myndighetens prövning i fråga om ansökan om säkerhetsutredning av person begränsas till att endast gälla de uppgifter som avses i 19–21 § i säkerhetsutredningslagen. Dessa uppgifter som avses i säkerhetsutredningslagen är dock till sin art sådana att de förutsätter en hög nivå av tillförlitlighet, och därför kan det vara motiverat att den myndighet som är tjänstemannens arbetsgivare regelbundet ansöker om säkerhetsutredning av person för sina tjänstemän. I propositionen föreslås inte heller att kretsen av personer för vilka säkerhetsutredning av person görs ska utvidgas. När det ansöks om säkerhetsutredning av person inom statsförvaltningen behandlas personuppgifter av sakkunniga som känner till den lagstiftning som styr tjänsteverksamheten. I propositionen föreslås inga ändringar i förteckningen i 19–21 § i säkerhetsutredningslagen, och därför kan det bedömas att de förslagna bestämmelserna inte är problematiska med avseende på skyddet för och behandlingen av personuppgifter.

En förutsättning för att regelbundet ansöka om säkerhetsutredningar av personer är att personuppgifter som gäller tjänstemän behandlas regelbundet. Den vanligaste formen av säkerhetsutredning av person som ansöks inom statsförvaltningen är normal säkerhetsutredning av person. En ansökan om normal säkerhetsutredning av person kan i princip baseras på offentliga uppgifter, som bland annat inkluderar matrikelutdrag och för dem som kommer från privata sektorn examensbetyg och arbetsintyg som kan innehålla personsignum för

tjänstemannen eller den som ska utnämnas till en tjänst eller ett tjänsteförhållande, vilket i artikel 4 i allmänna dataskyddsförordningen definieras som personuppgifter. I 25–32 § i säkerhetsutredningslagen föreskrivs det närmare om vilka informationskällor som används vid säkerhetsutredning av person av olika omfattning, om vilka skyddspoliserna får information av den som säkerhetsutredningen av person gäller. Dessa uppgifter överläts dock inte till den som ansökt om säkerhetsutredning av person. I nuläget görs för de tjänsters del som avses i 26 § i statstjänstemannalagen i regel före utnämningen en omfattande säkerhetsutredning, och i ansökan begärs information som är sekretessbelagd enligt 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) av den som utredningen gäller. Med avseende på upprätthållandet och stärkandet av statens personsäkerhet kan de föreslagna bestämmelserna inte heller av denna orsak anses vara problematisk i relation till skyddet för personuppgifter.

11.4 Rättsskydd

De bestämmelser som föreslås i propositionen kan bedömas vara av betydelse med tanke på rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen, trots att de ändringar som föreslås i propositionen endast kan bedömas få väldigt små konsekvenser för tjänstemännens rättsskydd. I propositionen föreslås inga ändringar i 62 § i säkerhetsutredningslagen eller i statstjänstemäns möjlighet att söka ändring genom besvär i övrigt. En tjänsteman får söka ändring genom besvär över statsrådets eller ett ämbetsverks beslut som gäller tjänstemannen enligt bestämmelserna i 14 kap. i statstjänstemannalagen, också med stöd av den föreslagna 40 § 2 mom. 5 punkten. Tjänstemannen kan alltså föra beslutet med motiveringar till en oberoende förvaltningsdomstol för laglighetsprövning. I samma sammanhang kan tjänstemannen också ifrågasätta ämbetsverkets bedömning som arbetsgivare angående huruvida de uppgifter som hör till tjänsten, tjänsteförhållandet eller förordnandet ska räknas som sådana uppgifter enligt 19–21 § i säkerhetsutredningslagen som kan förutsätta säkerhetsutredning. Eftersom tjänstemannens rätt att söka ändring genom besvär i myndighetens beslut som arbetsgivare inte inskränks eller annars begränsas i denna proposition kan de föreslagna bestämmelserna inte anses problematiska med avseende på bestämmelserna om rättsskydd i 21 § i grundlagen, då tjänstemannen har tillgång till effektiva rättsmedel.

Avstängning från tjänsteutövning har karaktären av administrativ, interimistisk säkringsåtgärd, vars syfte är att säkerställa att myndighetsuppgifterna sköts på behörigt sätt. Avstängning från tjänsteutövning sker i första hand utifrån ett offentligt intresse. När den åtgärden övervägs ska dock särskild vikt fästas också vid rättsskyddet för den tjänsteman åtgärden gäller. Före ett beslut om avstängning från tjänsteutövning ska tjänstemannen höras enligt 66 § i statstjänstemannalagen. Enligt 43 § i statstjänstemannaförordningen (971/1994) ska respektive huvudförtroendeman eller förtroendeman beredas tillfälle att bli hörd innan beslut fattas om avstängning från tjänsteutövning, om inte avstängningen på grund av sakens natur ska träda i kraft omedelbart. I ett beslut om avstängning från tjänsteutövning får ändring sökas genom besvär enligt 57 § i statstjänstemannalagen. Enligt 40 § 2 mom. i statstjänstemannalagen ska den myndighet som har beslutat om avstängning från tjänsteutövning följa grunderna för avstängningen och vid behov fatta ett nytt beslut i ärendet om omständigheterna förändrats. Det ska i synnerhet bedömas om det fortfarande finns behov av avstängning från tjänsteutövning. Avstängning från tjänsteutövning är en interimistisk säkringsåtgärd, och den får inte fortgå längre än nödvändigt. Frågan om fortsatt avstängning från tjänsteutövning ska utan dröjsmål tas upp till avgörande när tjänstemannen så kräver. En tjänsteman som så önskar får då ett nytt överklagbart beslut i sitt ärende av myndigheten. På beslut om avstängning från tjänsteutövning, liksom på ett krav från en tjänsteman som är avstängd från tjänsteutövning gällande nytt beslut om tjänsteutövningen, tillämpas förvaltningslagen. I bestämmelserna betonas myndighetens skyldighet att på eget initiativ ta upp beslutet till ny granskning.

Myndigheten får göra säkerhetsutredningar av person endast i de situationer när det är tillåtet enligt säkerhetsutredningslagen och enligt kriterierna i den lagen för att förebygga verksamhet som kan medföra skada för statens säkerhet, försvaret, Finlands internationella förbindelser, den allmänna säkerheten eller något annat med dessa jämförbart allmänt intresse eller säkerhetsarrangemang för skyddet av dessa intressen. I den övergångsbestämmelse i statstjänstemannalagen som ingår i propositionen föreskrivs därför och för tydlighetens skull att de nya 19 a § och 40 § 2 mom. 5 punkten i statstjänstemannalagen också ska tillämpas på tjänster och tjänsteförhållanden som har besatts före lagens ikraftträdande. Med beaktande av den exakta och detaljerade författningsgrunden för ansökan om säkerhetsutredningar, grunderna för dem och hela processen som helhet kan förslaget också anses uppfylla de accentuerade kraven på nödvändighet och proportionalitet.

11.5 Krav på medborgarskap

Enligt 125 § 1 mom. i grundlagen kan genom lag bestämmas att endast finska medborgare får utnåmnas till bestämda offentliga tjänster eller uppdrag. Den föreslagna ändringen i 7 § i statstjänstemannalagen bör bedömas i synnerhet med avseende på den grundläggande fri- och rättighet som gäller jämlikhet och förbud mot diskriminering enligt 6 § i grundlagen. Medborgarskap är en sådan i 6 § 2 mom. avsedd grund för särbehandling av person som inte utan godtagbart skäl får motivera en särbehandlande lagstiftning (GrUU 26/2010 rd)²¹. I detta fall kan man anses att det finns ett godtagbart skäl för kravet på medborgarskap, och det begränsade tillämpningsområdet för grunden för särbehandling uppfyller proportionalitetskravet. Tillämpningsområdet för medborgarskapskravet har definierats tillräckligt exakt och noggrant avgränsat.

Dessutom bör den föreslagna ändringen av 7 § i statstjänstemannalagen också bedömas med avseende på behörighetsvillkoren och utnämningsskälerna för tjänster enligt 125 § i grundlagen. Det förslås att 10 punkten i paragrafen kompletteras i fråga om krav på medborgarskap för vissa tjänstemän vid arbets- och näringsministeriet och ämbetsverk inom dess förvaltningsområde. Den föreslagna ändringen bedöms uppfylla kraven enligt 125 § 1 mom. i grundlagen. Krav på medborgarskap får endast ställas i begränsad utsträckning och av grundad anledning (RP 1/1998 rd, s. 180). Grunden för det föreslagna kravet på medborgarskap är uppgifter som har nära samband med försvars- och säkerhetssektorn, försörjningsberedskapen och livsviktiga samhällsfunktioner (se GrUU 33/2017 rd, s. 3 och där refererad tidigare praxis). I specialmotiveringen till paragrafen sägs det också särskilt att det vid tillämpningen av bestämmelsen bör ses till att kravet på medborgarskap inte blir en mer omfattande begränsning än vad som är nödvändigt med tanke på de faktiska kraven för uppgiften, och att likställighetsprincipen bör beaktas. Med beaktande av de grunder för att föreskriva om krav på medborgarskap som framförs i propositionen kan de föreslagna bestämmelserna inte anses problematiska i förhållande till 6 och 125 § i grundlagen.

Med stöd av vad som anförts ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

²¹ GrUU 33/2017 rd

1.

Lag

om ändring av statstjänstemannalagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i statstjänstemannalagen (750/1994) 7 § 1 mom. 13 punkten, sådan den lyder i lag 1011/2018,

ändras 6 c § 1 mom., 7 § 1 mom. 10 och 12 punkten och 40 § 2 mom. 4 punkten, av dem 6 c § 1 mom. sådant det lyder i lag 283/2015 och 7 § 1 mom. 10 och 12 punkten sådana de lyder i lag 1011/2018, samt

fogas till lagen en ny 19 a § och till 40 § 2 mom. en ny 5 punkt som följer:

6 c §

I ett meddelande enligt 6 a § ska anges de uppgifter som hör till tjänsten samt de föreskrivna behörighetsvillkoren, dagen då ansökningstiden går ut och den myndighet till vilken ansökan ska riktas. I meddelandet ska nämnas huruvida tjänsten har inrättats vid en särskild enhet eller om den är gemensam för ämbetsverket, samt huruvida skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten eller tjänsteförhållandet förutsätter en säkerhetsutredning av person enligt säkerhetsutredningslagen (726/2014).

7 §

Till följande tjänster kan endast finska medborgare utnännas:

10) sådana tjänster vid arbets- och näringsministeriet eller Försörjningsberedskapscentralen som omfattar behandling av information som avses i lagen om tillsyn över utlänningars företagsköp (172/2012), direktörstjänster och enhetschefstjänster som är direkt underställda Försörjningsberedskapscentralens generaldirektör och sådana tjänster vid Försörjningsberedskapscentralen som omfattar beredskaps- och förberedelseuppgifter, samt direktörstjänster som är direkt underställda Energimyndighetens överdirektör,

12) tjänsterna som direktör eller överdirektör som är direkt underställd generaldirektören för Transport- och kommunikationsverket, Trafikledsverket och Meteorologiska institutet samt sådana tjänster vid nämnda verk som omfattar beredskaps- och förberedelseuppgifter eller uppgifter som har en väsentlig betydelse för informations- och cybersäkerheten.

19 a §

En tjänsteman ska vara oförvitlig under hela den tid anställningsförhållandet varar, och får inte ha bindningar som äventyrar en behörig skötsel av tjänsten, tjänsteförhållandet eller de uppgifter som hör till förordnandet, och tjänstemannen ska också i övrigt ha förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också annars tillförlitligt sätt. Myndigheten ska när den bedömer dessa krav som ställs på tjänstemän särskilt beakta kravens betydelse i förhållande till myndighetens verksamhet. Bedömningen ska basera sig på en helhetsbedömning där tjänstemannens ställning och uppgifter ska beaktas.

För att säkerställa vad som föreskrivs i 1 mom. kan myndigheten ansöka om säkerhetsutredning av person för tjänstemän som arbetar med sådana uppgifter som avses i 19–21 § i säkerhetsutredningslagen i enlighet med vad som föreskrivs i den lagen.

Bestämmelser om ansökan om säkerhetsutredning av person och om hur säkerhetsutredningen görs samt om det samtycke som krävs av den som utredningen gäller finns i säkerhetsutredningslagen.

40 §

En tjänsteman kan dessutom avstängas från tjänsteutövning

4) omedelbart efter en uppsägning, om den gärning eller försummelse som ligger till grund för uppsägningen visar att tjänstemannen är till den grad olämplig för sin uppgift att tjänsteutövningen inte kan fortsätta eller om den fortsatta tjänsteutövningen under uppsägningstiden kan äventyra medborgarnas säkerhet,

5) om en säkerhetsutredning enligt 19 a § 2 mom. inte kan göras i fråga om en tjänsteman av orsaker som beror på tjänstemannen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 19 a § och 40 § 2 mom. 5 punkten tillämpas också på tjänster och tjänsteförhållanden som har tillsatts samt på förordnanden som har meddelats före ikraftträdandet av denna lag.

2.

Lag

om ändring av 50 § i säkerhetsutredningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i säkerhetsutredningslagen (726/2014) det inledande stycket i 50 § 2 mom., sådant det lyder i lag 931/2016, som följer:

50 §

Utlämnande av uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar

Skyddspolisens får trots sekretessbestämmelserna på ett sätt som den godkänner med hjälp av teknisk anslutning lämna följande uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar till en av republikens presidents kansli, av riksdagens kansli, av ett ministerium, av ett statligt ämbetsverk, av Folkpensionsanstalten samt av Senatfastigheter eller Försvarsfastigheter utsedd tjänsteman eller anställd för att behovet att skaffa en säkerhetsutredning ska kunna bedömas:

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 16 juni 2026

Statsminister

Petteri Orpo

Kommun- och regionminister Anna-Kaisa Ikonen

1.

Lag

om ändring av statstjänstemannalagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i statstjänstemannalagen (750/1994) 7 § 1 mom. 13 punkten, sådan den lyder i lag 1011/2018,

ändras 6 c § 1 mom., 7 § 1 mom. 10 och 12 punkten och 40 § 2 mom. 4 punkten, av dem 6 c § 1 mom. sådant det lyder i lag 283/2015 och 7 § 1 mom. 10 och 12 punkten sådana de lyder i lag 1011/2018, samt

fogas till lagen en ny 19 a § och till 40 § 2 mom. en ny 5 punkt som följer:

Gällande lydelse

6 c §

I ett meddelande enligt 6 a § ska anges de uppgifter som hör till tjänsten samt de föreskrivna behörighetsvilkoren, dagen då ansökningstiden går ut och den myndighet till vilken ansökan ska riktas. I meddelandet ska nämnas huruvida tjänsten har inrättats vid en särskild enhet eller om den är gemensam för ämbetsverket.

7 §

Till följande tjänster kan endast finska medborgare utnännas:

10) sådana ledande sakkunnigtjänster vid arbets- och näringsministeriet vars uppgifter omfattar att behandla information som avses i lagen om tillsyn över utlänningars företagsköp (172/2012),

Föreslagen lydelse

6 c §

I ett meddelande enligt 6 a § ska anges de uppgifter som hör till tjänsten samt de föreskrivna behörighetsvilkoren, dagen då ansökningstiden går ut och den myndighet till vilken ansökan ska riktas. I meddelandet ska nämnas huruvida tjänsten har inrättats vid en särskild enhet eller om den är gemensam för ämbetsverket, *samt huruvida skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten eller tjänsteförhållandet förutsätter en säkerhetsutredning av person enligt säkerhetsutredningslagen (726/2014).*

7 §

Till följande tjänster kan endast finska medborgare utnännas:

10) *sådana tjänster* vid arbets- och näringsministeriet *eller Försörjningsberedskapscentralen som omfattar behandling av information som avses i lagen om tillsyn över utlänningars företagsköp (172/2012), direktörstjänster och enhetschefstjänster som är direkt underställda Försörjningsberedskapscentralens generaldirektör och sådana tjänster vid Försörjningsberedskapscentralen som omfattar beredskaps- och*

Gällande lydelse

12) tjänsterna som direktör eller överdirektör som är direkt underställd generaldirektören för Transport- och kommunikationsverket, Trafikledsverket och Meteorologiska institutet samt sådana tjänster vid nämnda verk som omfattar beredskaps- och förberedelseuppgifter eller uppgifter som har en väsentlig betydelse för informations- och cybersäkerheten,

13) direktörstjänster som är direkt underställda Energimyndighetens överdirektör.

Föreslagen lydelse

förberedelseuppgifter, samt direktörstjänster som är direkt underställda Energimyndighetens överdirektör,

12) tjänsterna som direktör eller överdirektör som är direkt underställd generaldirektören för Transport- och kommunikationsverket, Trafikledsverket och Meteorologiska institutet samt sådana tjänster vid nämnda verk som omfattar beredskaps- och förberedelseuppgifter eller uppgifter som har en väsentlig betydelse för informations- och cybersäkerheten.

(upphävs)

19 a §

En tjänsteman ska vara oförvitlig under hela den tid anställningsförhållandet varar, och får inte ha bindningar som äventyrar en behörig skötsel av tjänsten, tjänsteförhållandet eller de uppgifter som hör till förordnandet, och tjänstemannen ska också i övrigt ha förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också annars tillförlitligt sätt. Myndigheten ska när den bedömer dessa krav som ställs på tjänstemän särskilt beakta kravens betydelse i förhållande till myndighetens verksamhet. Bedömningen ska basera sig på en helhetsbedömning där tjänstemannens ställning och uppgifter ska beaktas.

För att säkerställa vad som föreskrivs i 1 mom. kan myndigheten ansöka om säkerhetsutredning av person för tjänstemän som arbetar med sådana uppgifter som avses i 19–21 § i säkerhetsutredningslagen i enlighet med vad som föreskrivs i den lagen.

Bestämmelser om ansökan om säkerhetsutredning av person och om hur säkerhetsutredningen görs samt om det samtycke som krävs av den som utredningen gäller finns i säkerhetsutredningslagen.

40 §

40 §

Gällande lydelse

En tjänsteman kan dessutom avstängas från tjänsteutövning

4) omedelbart efter en uppsägning, om den gärning eller försummelse som ligger till grund för uppsägningen visar att tjänstemannen är till den grad olämplig för sin uppgift att tjänsteutövningen inte kan fortsätta eller om den fortsatta tjänsteutövningen under uppsägningstiden kan äventyra medborgarnas säkerhet.

Föreslagen lydelse

En tjänsteman kan dessutom avstängas från tjänsteutövning

4) omedelbart efter en uppsägning, om den gärning eller försummelse som ligger till grund för uppsägningen visar att tjänstemannen är till den grad olämplig för sin uppgift att tjänsteutövningen inte kan fortsätta eller om den fortsatta tjänsteutövningen under uppsägningstiden kan äventyra medborgarnas säkerhet,

5) om en säkerhetsutredning enligt 19 a § 2 mom. inte kan göras i fråga om en tjänsteman av orsaker som beror på tjänstemannen.

Denna lag träder i kraft den 20 .
Lagens 19 a § och 40 § 2 mom. 5 punkten tillämpas också på tjänster och tjänsteförhållanden som har tillsatts samt på förordnanden som har meddelats före ikraftträdandet av denna lag.

2.

Lag

om ändring av 50 § i säkerhetsutredningslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i säkerhetsutredningslagen (726/2014) det inledande stycket i 50 § 2 mom., sådant det lyder i lag 931/2016, som följer:

Gällande lydelse

50 §

Utlämnande av uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar

Skyddspolisen får trots sekretessbestämmelserna på ett sätt som den

Föreslagen lydelse

50 §

Utlämnande av uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar

Skyddspolisen får trots sekretessbestämmelserna på ett sätt som den

Gällande lydelse

godkänner med hjälp av teknisk anslutning lämna följande uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar till en av republikens presidents kansli, av riksdagens kansli, av ett ministerium eller av ett ämbetsverk inom inrikesministeriets förvaltningsområde utsedd tjänsteman för att behovet att skaffa en säkerhetsutredning ska kunna bedömas:

Föreslagen lydelse

godkänner med hjälp av teknisk anslutning lämna följande uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar till en av republikens presidents kansli, av riksdagens kansli, av ett ministerium, *av ett statligt ämbetsverk, av Folkpensionsanstalten samt av Senatfastigheter eller Försvarsfastigheter utsedd tjänsteman eller anställd* för att behovet att skaffa en säkerhetsutredning ska kunna bedömas:

Denna lag träder i kraft den 20 .